„Există cineva care știe mai multe decât oricine - omenirea“ (Talleyrand)

Restituiri

Pitești

Revistă trimestrială de istorie ■ Anul 1 ■ Nr. 2 ■ Martie 2003 ■

REPERE MILITARE ALE BIOGRAFIEI LUI ION I.C. BRĂTIANU

„Să nu intrați în politică până nu veți face dovada că puteți avea un rol creator. De aceea, veți exercita mai întâi meseria voastră și după ce veți realiza ceva în cariera ce ați ales veți putea face o politică constructivă (...). Să vă faceți datoria oricare ar fi rezultatul silințelor voastre.“[1]

Acestea sunt sfaturile pe care le-a oferit fiilor săi, cu generozitate și severitate, ilustrul liberal Ion C. Brătianu.

„*Vizirul*" – cum îl denumiseră contemporanii – s-a ocupat de educarea copiilor săi de la o vârstă destul de fragedă, vârstă la care – așa cum se exprima fiul său Dinu Brătianu în volumul intitulat *Amintiri* – „*tineretul are preocupări de altă natură*".[2]

Deși absorbit de grija treburilor obștii și ale Partidului Liberal, cu sentimente paterne estompate uneori de intransigență și nepărtinire, Ion C. Brătianu a avut grijă ca odraslele sale să primească o educație temeinică și completă care să fie garanția succesului în cariera pe care și-au ales-o.

Fiul cel mai mare al „*Vizirului*", Ion I.C. Brătianu – Ionel – și-a făcut studiile liceale la Colegiul *Sfântul Sava* din București, absolvit în anul 1882.

Primul contact cu armata și cu realitatea dramatică a frontului l-a avut la vârsta de 13 ani, în anul 1877, în timpul Războiului de Independență, când îl însoțește pe front pe tatăl său, care era ministru de Război. A fost martor la scene și momente impresionante pe care nu le-a uitat niciodată.[3] Așa înțelegea bătrânul liberal să-și educe fiii în spiritul dragostei față de țară, dur și fără menajamente.

Activitatea militară și-a început-o la 18 ani, după terminarea studiilor liceale.

Documentele militare consemnează, lapidar, următoarele mutații la partida lui Ion I.C. Brătianu[4]:

-19 octombrie 1881 – soldat;
-20 decembrie 1882 – brigadier;
-20 februarie 1883 – sergent;
-10 mai 1884 – sublocotenent (în rezervă);
-10 mai 1891 – locotenent (în rezervă);
-1 februarie 1897 – căpitan (în rezervă);
-1 decembrie 1913 – maior (în rezervă).

Și-a făcut stagiul militar la Regimentul 2 Artilerie, din Garnizoana București, de care a și aparținut ca rezervist. Înființat în anul 1868, acesta acea glorioase tradiții de luptă făurite pe altarul Independenței la Plevna, Rahova, Smârdan și Vidin. Pentru tributul de sânge plătit de tunarii săi și eroismul deosebit al acestora, drapelul regimentului a fost decorat, la 8 octombrie 1878, cu medalia „*Crucea Trecerea Dunării*".[5]

La conducerea regimentului s-au aflat valoroși ofițeri de artilerie, precum coloneii Angelescu Alexandru, Eraclie Arion*, Pastia Mihail, Perticari Ion[6] și alții, care au ajuns la înalte trepte militare, au ocupat funcții de răspundere în armată și au onorat arma artileriei.

Așadar, repartizarea la Regimentul 2 Artilerie a tânărului Ionel Brătianu n-a fost întâmplătoare, aceasta fiind una din unitățile armatei unde putea primi o educație solidă, în spiritul dragostei și al respectului față de țară și tradițiile ei, conformă principiilor părintelui său.

După cum se observă din mutațiile înscrise în evidențele militare, Ion I.C. Brătianu nu a îmbrățișat cariera armelor, rămânând doar ofițer de rezervă, aparținând organic Regimentului 2 Artilerie.

Până în anul 1895, a fost inginer la departamentul C.F.R., în serviciul condus de Anghel Saligny, iar după această dată și-a început cariera politică, fiind, pe rând,

Lt. col. dr. CORNEL CARP,
prof. VASILICA MANEA,
Arhivele Militare Române

- continuare în pagina 2 -

- urmare din pagina 1 -

deputat de Gorj, ministru al Lucrărilor Publice, ministru al Afacerilor Externe, ministru de Interne, președinte al Consiliului de Miniștri.

Deși inițial a fost dispensat de mobilizare, deoarece făcea parte din Parlamentul României, a luat parte la campania din Bulgaria din anul 1913, ca ofițer rezervist, cu gradul de căpitan, în Regimentul 2 Artilerie.[7] Învățămintele dobândite cu acest prilej i-au fost de real folos în activitatea viitoare, ca prim-ministru și ministru de Război.

La 4 ianuarie 1914, Ion I.C. Brătianu ajungea la cârma țării ca prim-ministru al Guvernului liberal. Era omul potrivit, *„puternic și mare, pe măsura păsurilor și primejdiilor mari"*[8] care se întrevedeau, cum spunea într-un articol din 21 decembrie 1909 poetul Alexandru Vlahuță.

Câteva zile mai târziu, documentele militare oficiale erau semnate tot de Ion I.C. Brătianu în calitate de ministru de Război. Această funcție, covârșitoare ca importanță în asemenea momente istorice, a deținut-o până la intrarea României în războiul de reîntregire,[9] după care a fost ocupată de fratele său Vintilă I.C. Brătianu.[10]

Prin faptul că ministrul de Război era și președinte al Consiliului de Miniștri și tot el conducea politica externă a țării – așa cum se sublinia într-un studiu al Serviciului Istoric al Statului Major General din 14 iulie 1919[11] – *„dânsul* (adică Ion I.C. Brătianu – n.n.) *și-a luat o bună parte din atribuțiile Marelui Stat Major. Din această cauză, pregătirea armatei și întocmirea planului de operații al armatei a fost, în cea mai mare parte, făcută după ordinele și indicațiile date de ministrul de Război. Această stare de lucruri s-a petrecut mai ales din cauză că persoana secretarului general al ministrului era destinată a îndeplini în campanie atribuțiile de șef al Marelui Stat Major general al armatei, care era și la curent cu chestiunile politice. Totuși, acest mod de a proceda nu a fost fără inconveniente pentru armată, căci de foarte multe ori se făceau lucruri de importanță capitală nu de către persoane (ofițeri) de la alte birouri ale Marelui Stat major și chiar de către ofițeri străini Marelui Stat Major".*

Autorul studiului se referă la generalul de brigadă Dumitru Iliescu, colaborator apropiat al lui Ionel Brătianu, care în intervalul 15 august-5 decembrie 1916 s-a aflat la conducerea Marelui Cartier General (până la 25 octombrie ca locțiitor, titularul fiind bolnav, iar după această dată fiind confirmat ca șef).[12]

Generalul de brigadă Dumitru Iliescu, fost comandant al Regimentului 2 Artilerie, a fost numit în funcția de secretar general în Ministerul de Război la 1 aprilie 1914 și a deținut-o până la 1 mai 1918.[13]

Ion I.C. Brătianu venea la conducerea departamentului de război într-un moment greu și delicat pentru armată.

- continuare în pagina 3 -

Vila Florica este una dintre clădirile aparținând gospodăriei Brătianu de la Ștefănești - Argeș care se păstrează până astăzi. Ansamblul arhitectonic de care aceasta aparține a fost construit între anii 1905 și 1912 în stil stil neoromânesc, fiind opera arhitectului Petre Antonescu.

- urmare din pagina 2 -

Aceasta trebuia instruită, echipată, înzestrată cu material, armament și tehnică de luptă pentru a suporta un război de lungă durată, așa cum se prefigurau confruntările militare în anul 1914. Era necesară schimbarea planurilor de campanie în cazul unei cooperări cu Puterile Aliate, precum și încheierea de noi alianțe.

Timp de doi ani (din august 1914 până în august 1916), cu tact, răbdare, tenacitate, abilitate și discreție, ca prim-ministru și ministru de Război, Ion I.C. Brătianu a purtat direct, ori prin intermediari, discuții și tratative cu reprezentanții celor două blocuri politico-militare, încercând să amâne intrarea României în război până la momentul cel mai favorabil pentru noi și prietenii noștri, iar armata să fie cât mai bine pregătită. Prin urmare, s-a intensificat instrucția, s-au înființat și redislocat unități militare, s-a executat fortificarea unor puncte cu valoare strategică, s-au pregătit toate lucrările relative la acoperirea frontierelor și s-au modificat planurile de campanie.

„România s-a opus de la început tentativelor marilor puteri de a o obliga să se implice în conflict în conformitate cu interesele lor expansioniste, adoptând strategia sintetizată de primul-ministru Ion I.C. Brătianu în formula «Eu nu vreau nici o aventură, nici provocări intempestive»."[14]

Apreciind că se apropia momentul istoric al realizării idealului național, Ionel Brătianu a promovat o orientare politică și militară realistă.

Opțiunea pentru unul dintre cele două blocuri militare și-a găsit la momentul respectiv soluționarea prin hotărârea adoptată în Consiliul de Coroană ce a avut loc la Sinaia la 23 iulie/3 august 1914 de *„expectativă armată"*, cu apărarea frontierelor, conformată oficial prin hotărârea Consiliului de Miniștri din aceeași zi.[15]

Pe linia aceleiași orientări arătate mai sus se înscrie și Convenția secretă încheiată cu Rusia la 18 septembrie/1 octombrie 1916 (*Acordul Sazonov-Diamandi*), prin care aceasta se angaja să garanteze și să apere integritatea teritorială a României și recunoașterea drepturilor acesteia asupra teritoriilor locuite de români în schimbul unei neutralități binevoitoare a României.[16]

După încheierea convenției cu Rusia, au fost trimise misiuni politice confidențiale la Paris și la Roma pentru a pregăti din punct de vedere diplomatic terenul cooperării politice și militare.

La Paris s-a înființat o misiune militară permanentă sub conducerea colonelului de artilerie Vasile Rudeanu,[17] iar în Italia a fost trimisă comisia colonelului Pascal Traian, care se ocupau cu achiziționarea de material de război.[18]

Prin comenzile făcute în Franța, Anglia, Italia, Elveția, Spania și Statele Unite ale Americii, mari cantități de materii prime, armament și muniție au fost expediate în țară.

Tratativele diplomatico-militare purtate cu Puterile Aliate s-au finalizat prin încheierea la 4/17 august 1916 a Tratatului de alianță, la București, între România, pe de o parte, și Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia, pe de altă parte. Printre condițiile intrării României în război de partea Antantei se stipula și satisfacerea deziderarului unirii cu România a teritoriilor românești din Austro-Ungaria.

Intrarea României în război la 15/28 august 1916 marca și încetarea exercitării atribuțiunilor de ministru de Război de către Ion I.C. Brătianu.

Dincolo de scăderile inerente firii omenești, care i-au fost reproșate și chiar exagerate de contemporani, în calitatea sa de prim-ministru și ministru de Război, Ion I.C. Brătianu rămâne una dintre cele mai luminoase personalități ale istoriei, care a avut o contribuție esențială la realizarea României Mari – idealul național al tuturor românilor.

NOTE

[1]Maria Georgescu, *Școala politică a Brătienilor*, în *Dosarele istoriei*, an. VI, nr. 1 (53), 2001, p. 20

[2]Ibidem

[3]Sterie Diamandi, *Galeria oamenilor politici*, Editura *Cugetarea*, București, IV, p. 42 și 43

[4]Arhivele Militare Române (în continuare se va cita A.M.R.), fond Direcția Personal, *Anuarul ofițerilor de rezervă pe anul 1925*, p. 423; *Anuarul Armatei române pe anul 1906*, p. 893

[5]Ibidem, *Albumul Armatei române*, 10 mai 1902, p. 72

[6] Ibidem

[7] Ibidem, fond Regimentul 2 Artilerie, dosar nr. 2, f. 372, 373, 540

* Comandant al Regimentului 2 Artilerie în timpul Războiului de Independență. A luat parte activă la acțiunea din 30 august 1877, precum și la așezarea bateriilor de asediu la Plevna. La 2 ianuarie 1878 a reprezentat România la negocierile de pace, unde a dat dovadă de tact și patriotism.

[8] Sterie Diamandi, *op. cit.*, p. 35

[9] A.M.R., fond Ministerul de Război, Direcția Personal, Înalte Decrete, dosar nr. 50, p. 138

[10] Ibidem, f. 140

[11] *Marele Cartier General al Armatei române, Documente 1916-1920*, București, Editura *Machiavelli*, 1996, p. 8

[12] General de Corp de Armată Tiberiu Costache, *Ipoteze de război*, în *Document – Buletinul Arhivelor Militare Române*, an. III, nr. 3 (11)/2000, p. 8; A.M.R., *Registre istorice*, nr. crt. 1.383

[13] A.M.R., fond Ministerul de Război, Direcția Personal, Memorii bătrâni – generali, lit. I, dosar nr. 32, p. 1, 3, 48

[14] ***, *Istoria militară a poporului român*, vol. 5, Editura Militară, București, 1988, p. 342

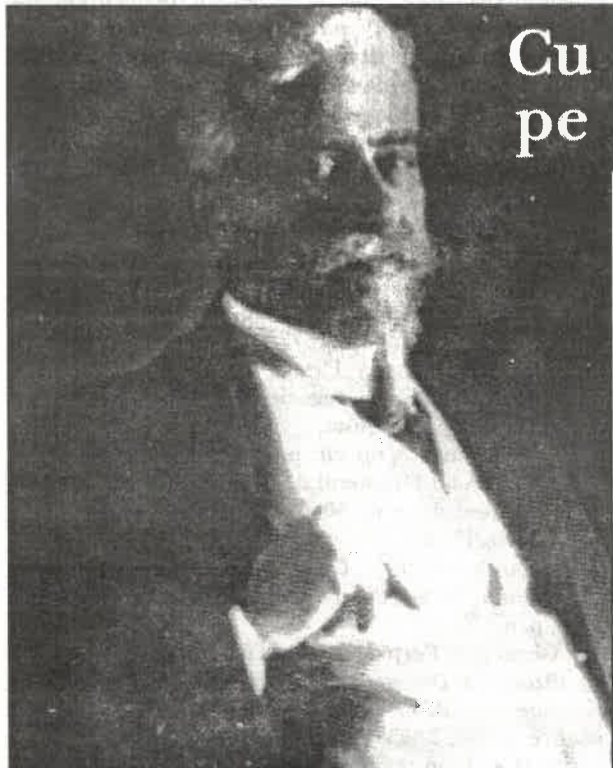
[15] Sterie Diamandi, *op. cit.*, p. 68

[16] ***, *Istoria militară a poporului român*, vol. 5, Editura Militară, București, 1988, p. 340

[17] Constatin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1919*, vol. 1, Institutul de Arte Grafice *România Nouă* – Th. Voinea, București, 1922; A.M.R., fond Direcția Personal, Memorii bătrâni – generali, litera P, nr. crt. 14, p. 613; vezi și General Vasile Rudeanu, *Evoluția tehnică a artileriei și Artileria română. Originea artileriei*, în *Revista Artileriei*, nr. 11/12 noiembrie 1943, anul LXVII, p. 73

[18] A.M.R., fond Direcția Personal, Memorii bătrâni – generali, litera P, nr. crt. 14, p. 47.

Cu IONEL BRĂTIANU pe frontul din Balcani

La început de veac XX, practic, România intrase în modernitate, cu tot ceea ce însemna acest proces: dezvoltarea capitalismului, occidentalizare, dar mai ales o viguroasă resuscitare a ideii de devenire națională.[1] Această stare de fapt i-a permis României să devină un punct de reper regional, de care cei doi împărați, Franz-Iosif și Nicolae al II-lea, nu aveau cum să nu țină seama atunci când, la 8 mai 1897, și-au împărțit Balcanii pe baza statu-quo-ului rezultat al Congresului de la Berlin. Prin urmare, jocurile de interese din această regiune aveau a le face prin intermediul și pe seama tinerelor state balcanice, dornice de afirmare națională. Așa s-a ajuns la chestiunea Macedoniei, acest pestriț conglomerat de etnii revenit periodic într-o fierbinte actualitate.

Cu toate că problema românilor transilvăneni rămânea prioritatea programului național, menținerea ființei statale a determinat tânărul regat să opteze pentru o alianță cu Puterile Centrale. Prin urmare, energiile diplomației românești au fost focalizate în Balcani, fapt dorit și încurajat de Austro-Ungaria. Pretextul nici nu era greu de găsit: apărarea și afirmarea intereselor comunității aromâne supuse unor violente acțiuni de deznaționalizare. În felul acesta, apelul cotidian la sentimentul național determina menținerea proiectului național într-o permanentă actualitate. Cu alte cuvinte, se poate spune că în Bulgaria s-a luptat pentru aromâni, însă cu gândul la transilvăneni.[2]

În iulie 1913, „fructul dădea în pârg": cu toții erau pregătiți pentru obiectivul final. Intervenția în Bulgaria, îndelung cumpănită, nu era considerată decât un exercițiu, repetiția finală pentru marele moment, marea acțiune: desăvârșirea unității naționale. A mai fost și o tresărire de orgoliu: tinerele state naționale din regiune intraseră, cam fără voia lor, într-o competiție impusă în mod natural de evoluția procesului de modernizare. Chemată întru pacificare, arbitru al conflictului regional, României i se recunoștea indirect stadiul de dezvoltare, consecință firească a modernizării.

Așa se explică atmosfera de entuziasm de la decretarea mobilizării. De la vlădică la opincă, cu toții au ținut să ia parte la eveniment. Printre ei și Ionel Brătianu, demn vlăstar al unei „dinastii" care s-a numărat printre artizanii modernizării României.

Că Ionel Brătianu poseda reale aptitudini militare o dovedește atât cariera sa ca ofițer rezervist, cât și aprecierile comandanților săi militari.[3] Într-o mică paranteză dorim să amintim că Ionel Brătianu și-a început cariera militară pe 19 octombrie 1882 ca soldat voluntar în Regimentul 2 Artilerie, după care a fost avansat succesiv la gradele de caporal (20 decembrie 1882) și sergent (20 februarie 1883). Studiile superioare, absolvent fiind al Școlii Centrale din Paris, i-au permis accesul în corpul ofițerilor, astfel că la 10 mai 1884 a fost avansat sublocotenent. Înaintat la gradul de locotenent (10 mai 1891) și apoi la cel de căpitan (1 februarie 1897), cariera militară a lui Ionel Brătianu s-a oprit la gradul de maior, cu toate că din 1918 nu au lipsit propunerile de înaintare la gradul de locotenent-colonel. După notarea comandantului Regimentului 2 Artilerie, colonelul Nicolescu, cum că „maiorul în rezervă I.I.C. Brătianu nu a fost mobilizat anul acesta. Mă refer la frumoasele note care le are în memoriul său și îl propun a fi înaintat la gradul de lt. colonel în rezervă", și cea a generalului Munteanu (comandantul Brigăzii IV Artilerie), generalul G.E. Joriescu (comandantul Diviziei IV Infanterie) afirma: „Dacă ar fi să se aprecieze numai după unele funcțiuni ce a ocupat în serviciul țărei și totuși ar merita să înainteze excepțional. Dar totuși se ține seamă că maiorul în rezervă I.I.C. Brătianu a fost și Ministru de Răsboi care a pregătit armata pentru această campanie, înaintarea sa în mod excepțional e și mai justificată. De aceia [...] îl propun pentru înaintare excepțională". Aceleași bune aprecieri și propunerea de înaintare la excepțional au fost făcute și în 1921, când comandantul Regimentului 2 Artilerie îl nota ca „sănătos și rezistent. Deși n-a fost concentrat anul acesta, anul trecut a fost propus de șefii săi ierarhici la înaintare ca o recompensă binemeritată atât pentru pregătirea sa, cât și pentru imensele servicii aduse Neamului Românesc. Înaltele funcțiuni de stat avute de acest ofițer de rezervă îi dă dreptul să aspire la cele mai înalte trepte ale ierarhiei militare, pe care le-a devansat prin rolul jucat în istoria Țărei. Propun a fi avansat la gradul de lt. colonel de rezervă în mod excepțional", calificative întărite de

- continuare în pagina 5 -

- urmare din pagina 4 -

comandantul Diviziei IV Infanterie și al Corpului II Armată.

Cu excepția momentelor când înaltele demnități în stat nu-i permiteau, ofițerul rezervist Ionel Brătianu nu a fost scutit de periodicele concentrări. Pentru a reliefa personalitatea marelui om politic, dorim să închidem paranteza citând numai câteva din bunele calificative primite după aceste concentrări. La 23 ianuarie 1890, lt. col. Crătunescu, comandantul Regimentului 2 Artilerie, îl nota pe tânărul sublocotenent în rezervă astfel: „A fost concentrat pentru prima oară pentru manevrele din toamna anului 1890. A luat parte la manevră la Bateria a VIII-a în Divizia a IV-a. Posedă bine cunoștințele necesare regulamentelor tactice ale armei, păstrează încă și pe cele teoretice ce a putut căpăta în timpul cât a făcut serviciul, are aptitudini și dragoste pentru serviciul militar". Pentru ca în septembrie 1896 comandantul aceluiași regiment de artilerie, colonelul Perticari, să-l noteze astfel: „Acest ofițer s-a prezentat la regiment perfect echipat, cu harnașamentul, ținutele, toate regulamentare și cu cal. A urmat instrucția, regula tragerii și a bateriilor înhămate. Ofițer instruit. Merită a fi înaintat". În notarea făcută o lună mai târziu, octombrie 1896, inspectorul artileriei, generalul Pastia, îl aprecia ca „ofițer inteligent și conștient, îndestulător pentru a aduce servicii reale. A profitat de concentrare la tragere și instrucția bateriilor înhămate. Susțin propunerea pentru a fi înaintat la alegere la gradul de căpitan".

Campania din Bulgaria a fost ocazia de a se vedea dacă nu cumva aceste calificative fuseseră făcute din oportunism, întru măgulirea *politicianului*, nu de puține ori titularul unor importante ministere.

O dată cu primirea ordinului de mobilizare, I.I.C. Brătianu s-a prezentat la unitatea sa, Regimentul 2 Artilerie. La o lună după încheierea păcii, în septembrie 1913, colonelul Iliescu, comandantul regimentului, avea să noteze despre activitatea depusă în pregătirea pentru campanie a unității următoarele: „Căpit. rez. Ioan I.C. Brătianu în timpul mobilizării s-a ocupat cu deosebită pricepere și cu un devotament exemplar de trecerea pe picior de război a coloanelor de munițiuni interesându-se în același timp de toate amănuntele mobilizărei regimentului. În timpul campaniei a fost atașat la Cartierul Corpului 2 Armată. Este sănătos, rezistent, abt (sic!) a face o nouă campanie". De la regimentul 2 Artilerie, Ionel Brătianu a fost detașat Cartierului Corpului 2 Armată. Acest fapt nu l-a împiedicat ca pe 29 iunie 1913 să-și însoțească o scurtă bucată de drum camarazii din Regimentul 2 Artilerie, aflat în fruntea coloanei Brigăzii 4 Artilerie.

Trecută în revistă de generalul Coandă și de către Alexandru Marghiloman, ministrul de Finanțe, în aclamațiile bucureștenilor, sub „o ploaie" de flori, brigada a părăsit cazarma Malmaison la ora 6, urmând străzile Fragmazon, Popa Tatu, Schitu Măgureanu, Mihai Vodă, Sfinții Apostoli, Calea Rahovei, de unde a ieșit în Șoseaua Bragadiru. Despre aceste momente, Marghiloman avea să-și noteze: „29 iunie – Văzut trupele de artilerie, Reg. 2 și 10 și Reg. 9 infant. defilând pe Șoseaua Alexandria. La răscrucea unui drum, Brătianu, cu generalul Paraschivescu într-un automobil, asistă la trecere".[4] La 11,30 coloana a făcut o haltă mare la Mihăești, pe malul Argeșului, unde Ionel Brătianu și-a luat rămas bun de la camarazi, înapoindu-se la Cartierul Corpului 2 Armată.[5] În ziua următoare, 30 iunie, a venit rândul lui Ionel Brătianu să părăsească Capitala. La ora 5, cartierul Corpului 2 Armată s-a pus în mișcare spre granița cu Bulgaria, ajungând la Corabia pe 4 iulie. Aici, mare aglomerație, mare entuziasm: Majestatea sa Regele, Alteța Sa Regală Ferdinand, Alteța sa Regală Principele Carol și generalul Averescu, șeful Statului Major, întâmpinau pe țărmul bulgăresc coloanele ce se scurgeau pe podul de pontoane. Abia către ora 12,10 trupele Corpului 2 Armată s-au pus în mișcare peste Dunăre.

Pe front, ca pe front: desfășurându-se într-o rapidă ofensivă, cu foarte rare excepții, armata română nu a găsit decât bieți militari bulgari debusolați, resturile unei armate dezorganizate aflate în degringoladă, din nefericire suplinită cu succes de un inamic invizibil: ucigașul bacil holeric. În aceste condiții, caracteristice acestei campanii i-au fost acțiunile patrulelor de recunoaștere, prin care se doreau obținerea informațiilor și anihilarea răzlețelor puncte de rezistență, observarea stării de spirit și sanitară a populației, a stării căilor de comunicație, păstrarea ordinii.

La astfel de misiuni a participat și căpitanul Brătianu, când pe 8 iulie 1913 a ajuns până la Orhaina, localitate ocupată deja de trupele Diviziei 2 Cavalerie. Aici i s-a raportat că această divizie trimisese un escadron la Etropole, cu misiunea de a executa o recunoaștere spre Anaba-Konak, și un pluton la Teteven, spre executa o recunoaștere spre Traian. Cu această ocazie, Ionel Brătianu a luat contact și cu dezertorii bulgari care, izolați sau în grupuri mici, se predau avanposturilor Diviziei 2 Cavalerie, confirmând starea de demoralizare a armatei bulgare, obosite și săturate de război. Specialist în drumuri, nu putea să nu observe starea acestora, astfel că la întoarcere raporta că de la Ciamakovița, la Gabare și Dragman, drumul este practicabil atât pentru infanterie și cavalerie, cât și pentru artilerie, însă are nevoie de oarecare reparații, care se pot face cu materialul ce se găsește chiar pe șosea. Însă de la Dragman la Kamenopole și de aici în Valea Besovieței drumul se prezenta în rele condițiuni, periculos pentru transportul trupelor, căci de la un punct dispare și se continuă pe o lungime de 1,5 km cu o potecă strâmtă pe care nu au loc nici doi cai alături. Acest drum străbate un defileu numai bun pentru organizarea ambuscadelor. Prin urmare, căpitanul Brătianu concluziona că traseul Ciamakovița – Gabare – Dolna – Besovița – Roman nu putea fi urmat de coloane mari și nici de trăsuri dacă nu se făceau amenajări la punctele indicate. Cât despre drumul de la Ciamakovița la Orhaina, îl aprecia ca foarte bun, datorită terasamentului pietruit și în bună stare. Despre căile de comunicație, Brătianu a raportat că de la gara Cerveni-Breg o șosea nouă da în șoseaua de la Lukovița la Cota 226, în punctul „Einraümerhaus".[6]

Dacă bulgarii nu au opus nici o rezistență, nu după mult timp, 13 iulie, holera a început să facă primele victime printre trupele Corpului 2 Armată, care, se pare, au fost

- continuare în pagina 6 -

- urmare din pagina 5 -

contaminate de prizonierii bulgari care au venit în contact cu trupele bivuacate la Ciamakoviţa. Din acest moment carantina era cuvântul la ordinea zilei, deplasările dintr-o localitate în alta fiind reduse la strictul necesar. Consecinţele s-au răsfrânt şi asupra operaţiunilor militare, cu atât mai mult cu cât capitularea Bulgariei era iminentă. Epidemia de holeră a grăbit retragerea trupelor din sudul Dunării.

Pe 31 iulie, Ionel Brătianu încă se mai găsea în Bulgaria, dovadă fiind cazul de dezertare, când un soldat din serviciul de automobile al Corpului 2 Armată a plecat la Bucureşti împreună cu şoferul şi automobilul căpitanului rezervist Ionel Brătianu.[7]

La începutul lunii august, armata română a început să părăsească teritoriul bulgar, lăsând în ariergardă mici unităţi pentru menţinerea ordinii, dar mai ales pentru respectarea carantinei. Aceasta a fost rapida şi pacificatoarea campanie din caniculara vară a anului 1913.

După încheierea păcii, generalul Crăiniceanu, comandantul Corpului 2 Armată, avea să noteze despre participarea la campanie a căpitanului de rezervă I.I.C. Brătianu următoarele: „Neobosit şi însufleţit de toată grija şi devotamentul în îndeplinirea serviciului în toate direcţiunile, informaţii, recunoaşteri, comunicaţiuni, aprovizionări şi predări. A adus mari servicii în îngrijirea trupelor care preocupau Comandamentul. Merită a fi decorat şi înaintat excepţional".

Însă nu aceleaşi opinii împărtăşeau adversarii politici, mulţi dintre ei întrecându-se în a-i minimaliza cât mai mult cu putinţă meritele-i de ofiţer rezervist. Marghiloman, amintindu-şi de zilele mobilizării, nota pentru 28 iunie că „Brătianu a fost de două ori înainte de amiază la Palat, s-a plâns că Filipescu este ataşat la Statul Major al Prinţului Ferdinand, iar el la Crăiniceanu. Prinţul a fost la el să-i ofere să-l ia şi pe dânsul şi a refuzat!" Ziua următoare, pe 29 iunie, continuă comparaţia cu aceeaşi ironică satisfacţie: „Filipescu, la Statul Major al Prinţului aflat la Bucureşti, intră cu generalul Culcer în Silistra, iar Brătianu, la Statul Major al lui Crăiniceanu, la Corabia, primeşte defilarea artileriei lângă comandantul ei... «Doux pays»!"[8] Nici N. Iorga nu a fost mai îngăduitor: „Maiorul de artilerie Ionel Brătianu era înconjurat de o întreagă curte politică şi culegea elementele unei ofensive de partid, care nu trebuia să întârzie cu un program de reforme economice şi sociale ca legitimare pentru revenirea la putere".[9]

Însă de departe, cu inconfundabilu-i stil ironic sarcastic, C. Argetoianu nu a pierdut ocazia să tuşeze umbrele unui portret abia schiţat de Marghiloman şi Iorga: „Generalul Crăiniceanu nu se ocupa decât de fericirea lui personală, de molimă şi de căpitanul Ionel Brătianu care fusese ataşat Statului său Major. [...] În afară de sănătatea sa, principala lui grijă era să-şi facă un loc în inima căpitanului Ionel Brătianu, pe care-l aşeza la masă la locul de onoare, înaintea coloneilor şi generalilor care se uitau chiorâş la ţivilul cu ifose de strateg şi-şi rumega în tăcere umilinţa. Crăiniceanu, care fusese ministru de război în guvernul lui Brătianu din 1909, căuta să-şi asigure fotoliul şi în viitorul guvern liberal. Luase şi pe I.G. Duca, ca secretar, şi transformase Cartierul Corpului II într-un adevărat club politic şi de partid şi mai într-un cuib de intrigi. Căpitanul de rezervă Ionel Brătianu venise la Cartierul lui Crăiniceanu fără chef. Era supărat mai întâi că guvernul îi pusese beţe în roate la mobilizare şi-l detaşase la un simplu corp de armată, pe când pe Filipescu, căpitan de rezervă şi el, dar din cavalerie, îl ataşa pe lângă Marele Stat Major, într-o situaţie mai «en vue» şi îi permisese să intre călare în Silistra, alături de generalul Culcer. Era supărat însă mai ales fiindcă nu se făcuse guvern naţional, excluzându-se, astfel, Partidul Liberal, «care făurise România modernă», de la gloria Tratatului de Pace de la Bucureşti. Părăsise chiar Bucureştii spunând prietenilor că demisionează din conducerea partidului, şantaj îndreptat şi contra Regelui şi contra prietenilor săi".[10]

Retuşul acestor subiective portretizări l-a dat I.G. Duca, care, lăsând sentimentele la o parte, a reuşit să reliefeze esenţialul, anume că „din Războaiele Balcanice, conducătorii partidului şi îndeosebi Brătianu se întorseseră cu două convingeri: 1) că armata trebuie neapărat întărită şi înzestrată cu tot ce s-a dovedit a-i fi lipsit, fiindcă aici e locul să spunem că lipsurile se dovediseră a fi fost atât de serioase încât dacă am fi fost siliţi să dăm în Bulgaria adevărate lupte şi dacă acest «război» nu s-ar fi redus numai la o plimbare triumfală, am fi avut surprize dureroase; 2) că reformele sociale şi politice pentru care P.N.L. luptase atâţia ani nu mai puteau fi amânate. Este cel dintâi care a rostit cuvântul «expropriere» - el implica schimbarea unei Constituţii cu a cărei inviolabilitate lumea se obişnuise, cuvântul lovea atunci în interesele vitale ale oligarhiei politico-agrare care deţinea puterea în stat, în virtutea dezvoltării istorice a ţării şi care cârmuia netulburată România de la Renaşterea ei naţională încoace".[11]

Observaţii şi idei pertinent evidenţiate şi pe care, cu permisiunea dumneavoastră, dorim să le subliniem în loc de concluzii.

NOTE

[1] Ion Bulei, *Lumea românească la 1900*, Editura *Eminescu*, Bucureşti, 1984, p. 36 ş.u.

[2] *Ibidem*, p. 201 ş.u.

[3] Arhivele Militare Române [A.M.R.], fond M.R. Direcţia Personal, Memorii bătrâni, dosarul 2, f. 1 ş.u.

[4] Al. Marghiloman, *Note politice*, vol. I, Editura *Scripta*, Bucureşti, 1993, p. 113

[5] A.M.R., fond Marele Stat Major, Secţia 3 Operaţii, dosarul 130, f. 868

[6] *Ibidem*, f. 56 ş.u.

[7] *Ibidem*, fond Corpul 2 Armată, dosarul 3, f. 65

[8] Al. Marghiloman, *op. cit.*, p. 113

[9] N. Iorga, *Orizonturile mele. O viaţă de om aşa cum a fost*, Editura *Minerva*, Bucureşti, 1984, p. 318

[10] C. Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. II, partea IV, Editura *Humanitas*, Bucureşti, 1991, p. 39 şi 40

[11] I.G. Duca, *Memorii*, vol. I, Editura *Expres*, Bucureşti, 1992, p. 2.

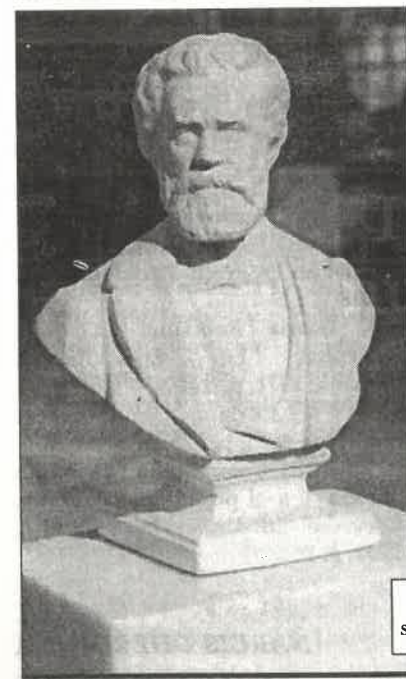
Prof. ***IULIAN BOŢOGHINĂ,***
ARHIVELE MILITARE ROMÂNE

I.C. BRĂTIANU
- un nume, un om, o viaţă -

I.C. Brătianu s-a născut la 2 iulie 1821 la Piteşti. Venit pe lume în anul revoluţiei lui Tudor Vladimirescu, Brătianu şi-a prins avântul vieţii în timpul când durerea românilor ajunsese la culmea ei şi când aruncând primul strigăt de disperare aşteptau salvarea sau naufragiul.

În anul 1838, la vârsta de 17 ani, intră în armata română, iar peste trei ani pleacă la Paris, unde stă până în 1848, făcându-şi studiile militare şi luând parte la tulburările tinerimii franceze contra regelui Louis Philippe[1]. În timpul studiilor la Paris, îl cunoaşte pe C.A. Rosetti, cu care va lega o trainică prietenie ce se va întinde pe aproape jumătate de secol.

Reîntors în ţară, participă, ca unul dintre cei mai de seamă membri ai organizaţiei secrete *„Frăţia"*, la declanşarea revoluţiei de la 11 iunie 1848, unde în viziunea sa trebuia să se pună accentul pe concursul Transilvaniei şi al maselor populare[2]. Alături de alţi membri marcanţi ai *„Frăţiei"*, Brătianu predică despre „doborârea privilegiilor, înfiinţarea claselor, egalitatea românilor în faţa legilor, dreptul poporului de a-şi crea legile fără amestecul străinilor şi unirea"[3] celor două principate româneşti.

I.C. Brătianu; proiect aparţinând sculptorului piteştean **Nicolae Georgescu**

Publicistica revoluţionară – cum proceda de exemplu *„Gazeta de Transilvania"* – sublinia că I.C. Brătianu relevase solidaritatea întregii naţiuni drept modalitate de salvare a regimului revoluţionar din Ţara Românească[4]. Revoluţia are drept rezultat abdicarea lui Vodă Bibescu, dar şi ocuparea ţării de către turci. Exilat împreună cu alţi revoluţionari fruntaşi, Brătianu merge iar la Paris, unde stă până în 1857[5]. *„În timp de 9 ani de exil până în 1857, vorbi şi scrise la Paris, luptă şi convinse pe publicişti, pe istorici, pe literaţi, pe poeţi, convinse pe oamenii zilei, pe diplomaţi, pe aristocraţi, ca şi pe democraţi şi pe revoluţionari (...) că este sfântă cauza Românilor, că Românii sunt cauza Europei civilizate, a întregului Occident"*[6].

Aşadar, pe de-o parte lucrează spre a câştiga simpatiile cercurilor politice pentru cauza României, iar pe de alta, ia contact cu membrii principali ai revoluţiei europene (din care unii – Andrassy, Crispi – ajung mai târziu conducători politici în statele lor)[7].

Dintr-un articol publicat în *„Republica Română"* în luna noiembrie 1851, aflăm concepţia lui Brătianu în privinţa stadiului de pregătire a românilor pentru democraţie şi libertate: naţiunea română *„nu numai* [că] *are mintea şi sufletul pregătite pentru democraţie, dar a păstrat-o neîncetat în inima şi moravurile ei"*[8].

Tot la Paris, Brătianu se amestecă în conspiraţiile contra lui Napoleon al III-lea, din care cauză e judecat, dar achitat în 1853, apoi iar acuzat şi condamnat trei luni de închisoare (1854) şi în fine internat în casa de sănătate a doctorului Blanche de lângă Paris până în iulie 1856[9].

În luna iulie a anului următor se poate întoarce în ţară, unde este ales membru al Divanului ad-hoc. Ca toţi progresiştii din Principatele Române, Brătianu nu a aşteptat mila marilor puteri, ci punând accentul pe forţele proprii, adoptând tactica care mai târziu va deveni sloganul tuturor liberalilor – *„Prin noi înşine"* – alături de ceilalţi revoluţionari paşoptişti a continuat lupta pentru înfăptuirea programului de la 1848.

În anul 1859, Brătianu contribuie într-o măsură covârşitoare la alegerea ca domn a lui Al.I. Cuza, devenind totodată şi deputat în prima Cameră a Principatelor Unite. Extraordinara faptă a românilor era elogiată de Camillo Cavour astfel: *„Unirea Principatelor şi consultarea prin vot a poporului este începutul unei noi ere în sistemul parlamentar al Europei"*.

După detronarea lui Cuza, printre ai cărui conspiratori de la 11 februarie 1866 s-a aflat şi Brătianu, acesta se întâlneşte cel dintâi cu Principele Carol de Hohenzollern la Düsseldorf (19 martie, acelaşi an) şi se întoarce peste două luni, la 8 mai, în ţară cu noul domnitor ales.

Ministru de Finanţe pentru puţine luni în primul minister al Principelui Carol I, de la 11 mai 1866 Brătianu redevine ministru de Finanţe în cabinetul liberal de la 27 octombrie 1868 şi execută marea realizare a căilor ferate, dând concesionarea lui Strousberg. Neavând încă partizani în Moldova, se uneşte cu *„fracţiunea liberală şi independentă"*, care însă aduce neajunsuri Guvernului prin izgonirea câtorva familii israelite din Bacău. Din această cauză, dar şi mai ales în urma ocrotirii bandelor bulgare, cabinetul liberal cade la 16 noiembrie 1868.

Trecuţi în opoziţie în perioada 1870-1876, liberalii fac agitaţii antidinastice. Tradus înaintea juraţilor din Târgovişte pentru complicitate la încercarea lui Candiano-Popescu de a-l detrona pe Principele Carol prin revolta de la Ploieşti (8 august 1870), Brătianu este achitat împreună cu autorul principal, dar formează în curând cu C.A. Rosetti, Kogălniceanu ş.a.

- continuare în pagina 8 -

- urmare din pagina 7 -

coaliţia (sau conspiraţia) numită de la Mazar Paşa (ianuarie-martie 1875, când au fost puse bazele P.N.L.[10]) care, în urma căderii cabinetului L. Catargi, după alegerile din 1876, ajunge la Guvern în data de 27 aprilie a aceluiaşi an, mai întâi sub preşedinţia lui Manolache Kostache. Dar la 24 iulie 1876 Brătianu devine preşedintele unui minister curat liberal şi conduce astfel (cu o scurtă perioadă de două luni) politica României timp de aproape 12 ani.

Urmând la început politica violentă a partidului său cu darea în judecată a foştilor miniştri conservatori (retrasă de Cameră în anul 1878), Brătianu se calmează apoi

Colegiul Naţional *I.C. Brătianu* din Piteşti a fost construit în perioada 1897-1899 după proiectul arhitectului Băicoianu. Este una dintre primele construcţii piteştene în stil neoromânesc.

şi devine un adevărat om de stat. Continuă eforturile, alături de Kogălniceanu, pentru recunoaşterea neutralităţii teritoriului românesc, în condiţiile în care Poarta tindea tot mai mult să considere România, alături de alte zone din Peninsula Balcanică, provincie turcească şi datorită eşecului execută cu energie hotărârea Principelui Carol de a lua parte cu armata română la războiul ruso-turc de la 1877-1878.

La sfârşitul războiului, caută să susţină interesele României la Congresul de la Berlin, unde datorită jocului de culise al marilor puteri pierde Basarabia, dar reuşeşte anexarea Dobrogei. De asemenea, părăseşte politica *„Crucii Ortodoxe"* ruseşti şi, după importanta sa întrevedere cu Bismarck la Gastein, în vara anului 1883, îndrumă România spre Tripla Alianţă[11].

Lunga guvernare a lui Brătianu – supranumit *„Vizirul"* pentru spiritul şi stilul său autoritar – a înregistrat două realizări importante: rezistenţa încununată de succes faţă de tentativa Austro-Ungariei de a impune controlul ei asupra Dunării fluviale şi proclamarea Regatului (14/26 martie 1881), precedată de reglementarea succesiunii lui Carol I (care nu a avut decât o fiică, moartă la vârstă fragedă) prin desemnarea ca prinţ moştenitor a nepotului lui Carol, Ferdinand[12].

În continuare, Brătianu modelează pe cât poate tendinţele radicale ale lui C.A. Rosetti la revizuirea Constituţiei din 1884 şi izbuteşte a face din Partidul Liberal, mai înainte prea dedat la mişcări revoluţionare, un partid disciplinat de guvernământ monarhic-constituţional.

Brătianu se retrage de la guvern în martie 1888. Ales senator în opoziţie, Brătianu moare la 4 mai 1891, după zece zile de suferinţă, fiind înmormântat la moşia sa Florica, lângă Piteşti.

În numărul 103 din luna mai 1891, ziarul *„Tribuna din Sibiu"* aducea un ultim omagiu marelui politician muntean: *„Ilustrul om de stat s-a stins (...), cu dânsul dispare omul de secole, cel mai ilustru în istoria şi politica ţării sale. Cu dânsul dispare o înaltă şi nobilă expresiune a celui mai pur patriotism. Astăzi un mare gol s-a făcut în istoria şi politica României"*.

Însufleţit de un înflăcărat patriotism, minte ageră, plin de tact, I.C. Brătianu va rămâne în istoria modernă a României figura cea mai marcantă a generaţiei de la 1848.

NOTE

1 Lucian Predescu, **Enciclopedia României**, Bucureşti, Ed. *Saeculum I.O.*, 1999, p. 128

2 Apostol Stan, **Revoluţia română de la 1848**, Bucureşti, Ed. Politică, p. 99

3 **Tribuna din Sibiu**, nr. 103 din luna mai 1891

4 Apostol Stan, **Revoluţia Română**..., p. 348

5 Lucian Predescu, **Enciclopedia**..., p. 128

6 **Tribuna din Sibiu**, idem

7 Lucian Predescu, **Enciclopedia**..., p. 128

8 Lucian Boia, **Istorie şi mit în conştiinţa românească**, Bucureşti, *Humanitas*, 1997, p. 31

9 Lucian Predescu, **Enciclopedia...**, p. 128

10 **Istoria României în date**, Bucureşti, Ed. Enciclopedică Română, 1971, p. 234

11 Lucian Predescu, **Enciclopedia**..., p. 128

12 Florin Constantiniu, **O istorie sinceră a poporului român**, Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic, 1999, p. 236.

Prof. NARCIS GHERGHINA

DUMITRU BRĂTIANU – un diplomat modern

„Să ne grăbim, fraţii mei, căci ceasul României a sunat, ziua încoronării a sosit! Diadema României este isprăvită."

Dumitru Brătianu

Revoluţiile s-au îndreptat împotriva „întregului sistem de relaţii internaţionale din Europa monarhică"[1] şi este cert că o prăpastie a fost săpată între Europa dinainte şi cea de după revoluţie şi aceasta cu toate că reacţiunea a reuşit în general să stăvilească procesele revoluţionare ori să le deturneze din mersul lor iniţial. Victoria reacţiunii n-a fost decât aparentă, înşelătoare.

Debidour observa că „edificiul cu greu ridicat de Congresul de la Viena a fost deocamdată în primejdie de a fi sfărâmat de o revoluţie aproape universală".[2] Deşi acest „edificiu" a putut fi până la urmă conservat de marile puteri, în realitate Europa Sfintei Alianţe a apus definitiv şi „secolul naţionalităţilor" s-a putut afirma plenar.

Diplomaţia românească, consecventă principiului neatârnării, a acţionat pentru realizarea obiectivelor naţiunii şi anume: unificarea, modernizarea şi, nu în ultimul rând, autonomia şi afirmarea naţională. Pe fondul unei conjuncturi externe nefavorabile, deşi revoluţia a fost înfrântă, diplomaţia românească a acţionat pe baza programului paşoptist de făurire a României moderne.

Încă de la sfârşitul anului 1848, Dumitru Brătianu, în urma întâlnirii cu lordul Palmerstone, a stabilit cele dintâi legături ale revoluţiei române, în speţă ale revoluţionarilor români cu Anglia, remiţându-i lordului, mai târziu, un memoriu justificativ.[3] Deşi ajutorul britanic a fost nul, interesele comune în opoziţie cu politica promovată de Rusia ţaristă i-au apropiat pe cei doi. În 1851, Dumitru Brătianu se va stabili la Londra pentru a acţiona în cadrul Comitetului Democratic European şi pentru a întreţine legături cu Guvernul britanic, îmbinând activitatea diplomatică oficială cu cea revoluţionară. Dumitru Brătianu vedea în acest organism democratic „imaginea marei fraternităţi care va uni curând între ele toate popoarele devenite libere".[4] Comitetul, un adevărat organism european, pe care în primul rând Mazzini l-a recunoscut, îşi avea sediul la Londra. În septembrie 1851, Dumitru Brătianu a devenit al cincilea membru al acestui comitet alături de reprezentanţii Angliei, Franţei, Germaniei şi Poloniei. Legăturile cu cercurile Comitetului Democratic European de la Londra au continuat şi, o dată cu izbucnirea războiului Crimeii, activitatea diplomatică revoluţionară s-a intensificat. Emigraţia revoluţionară românească a avut permanent contacte cu polonezii şi ungurii. Dumitru Brătianu a purtat negocieri cu L. Kossuth sub auspiciile lui Mazzini şi ale Comitetului Democratic European în anii 1850 şi 1851. În perioada exilului, Dumitru Brătianu a acţionat cu fermitate pe lângă guvernele şi parlamentele Europei, pregătind cercurile politice ale continentului pentru apropiata şi inevitabila constituire a României moderne.

Articole despre români au apărut în *Revue des Deux Mondes* şi în special în *Le Courrier français*. *„În provinciile de la Dunăre* – se arăta în *Le Courrier français* – *mişcarea revoluţionară luă proporţii europene, aici n-a fost o luptă între popor şi rege, ci lupta liberalismului împotriva despotismului, aproape am putea zice lupta civilizaţiei împotriva barbariei."*[5]

Problema românească căpătă contururi din ce în ce mai precise în conştiinţa publică europeană. Devenise cert că numai o garanţie fermă din partea puterilor Europei putea contribui la realizarea idealului de făurire a României moderne. Dumitru Brătianu concluziona acest aspect astfel: *„Prezentul rezbel s-a ivit în condiţii aşa de favorabile Principatelor noastre încât îmi vine să cred că providenţa l-a provocat într-adins, ca să le dea ocazia să facă cunoscut Europei ale lor suferinţe, ale lor lupte, ale lor drepturi, necesitatea independenţei lor şi ca să-şi dobândească rangul ce li se cuvine în marea făurire a populilor civilizaţiei"*.[6]

Din exil, Dumitru Brătianu îşi pregătea terenul pentru întoarcerea în patrie cu sentimentul că România în curând avea să fie unită şi independentă. *„Prin crearea unui stat independent la Dunărea de jos* – îi scria Dumitru Brătianu la 14/26 aprilie 1855 lui Sir Robert Peel – *creare a cărei iniţiativă aţi luat-o cu îndrăzneală, redaţi vieţii un popor de cinci-şase milioane de oameni."*[7] Lordului Ellenborough, tot Brătianu îi scria câteva săptămâni mai târziu: *„Singura soluţie serioasă a chestiunii Principatelor dunărene ar fi unirea lor într-un stat neutru asemănător Belgiei sub garanţia dreptului public european"*.[8] Astfel de atitudini au contribuit la influenţarea cercurilor politice europene, cât

- continuare în pagina 10 -

- urmare din pagina 9 -

și a opiniei publice cu scopul satisfacerii revendicărilor de secole ale românilor.

Diplomația românească era bine reprezentată la nivel european de omul Dumitru Brătianu, a cărui prodigioasă activitate se înscrie pe coordonatele unei adevărate acțiuni de propagandă.

Dumitru Brătianu îi arăta lui Mihail Kogălniceanu *„că numai o adevărată coordonare a acțiunilor de propagandă poate avea succes"*, adăugând că *„trebuie doar prin jurnale și broșuri, prin publicarea unei hărți geografice de circonstanță, prin mitinguri aici în Englitera, prin toate chipurile să căutăm a lumina, a impresiona, a agita, a pasiona publicul francez și englez și a da astfel chestiei române popularitatea fără de care nu poate triumfa"*.[9]

Tratatul de la Paris din 18/30 martie 1856 a marcat încheierea războiului Crimeii. Documentul a constituit un act de marcantă însemnătate în procesul devenirii României și un succes major al diplomației românești.

Ansamblul de probleme cu care era confruntat statul național nu se putea rezolva numai cu agenții diplomatici, pentru aceasta fiind utilizate misiunile speciale. Dumitru Brătianu a primit o astfel de misiune specială care s-a dovedit utilă în acțiunea dusă pentru recunoașterea dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, mai ales în prima etapă, când cele două agenții de la Constantinopol și Paris nu funcționau încă.

Cei șapte ani de domnie ai lui Alexandru Ioan Cuza au oferit un cadru adecvat pentru o diplomație activă și modernă, de sine stătătoare, în slujba afirmării statului național.

În 1860, Victor Place, consul al Franței și totodată apropiat al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, aprecia că problema românească putea fi rezumată în formula „autonomia și independența" Principatelor Unite.[10]

NOTE

[1] *Istoria diplomației...*, sub redacția lui V.A. Zorin, vol. I, ediția a II-a, București, 1962, p. 494

[2] Al. Debidour, *Histoire diplomatique de L'Europe depuis l'ouverture de Congrès de Vienne*, tomul II, Paris, p. 2 și 3

[3] Al. Cretzianu, *Din arhiva lui Dumitru Brătianu*, vol. I, București, 1933, p. 134 și 135; Dan Berindei, *Din începuturile diplomației românești moderne...*, p. 82 și 83; Anastasie Iordache, *Pe urmele lui Dumitru Brătianu*, București, 1984, p. 104

[4] Al. Cretzianu, op. cit., vol. I, p. 265 și 266

[5] Olimpiu Boitoș, *Raporturile românilor cu Ledru Rollin și radicalii francezi în epoca revoluției de la 1848*, București, 1940, p. 55

[6] Al. Cretzianu, op. cit., vol. II, p. 45

[7] Ibidem, p. 5-7

[8] Ibidem, p. 8-10

[9] Ibidem, p. 50

[10] Victor Slăvescu, *Domnitorul Cuza și Victor Place*, p. 221 și 222.

Referent *MARIUS CHIVA*

Mari voievozi uitați - VLADISLAV I

Societatea românească se află în prezent sub presiunea turbocapitalismului. Totul se simplifică în speranța unor câștiguri materiale. Manualele de istorie trec rapid peste epoca medievală dintr-un motiv simplu: faptele trecutului îndepărtat nu mai pot influența benefic. Nici măcar pentru modele de urmat în viață nu mai există un locșor. Voievozii au fost reduși la câteva rânduri, pe jumătate de pagină, și doar Mihai Viteazul se bucură de o situație privilegiată datorită Unirii din anul 1600.

Vladislav I a avut o domnie scurtă și zbuciumată, care a început în 16 noiembrie 1364 și s-a sfârșit cândva în cursul anului 1377 – o domnie considerată prea mică pentru a mai merita deranjul de a fi prezentată tinerei generații. Un manual de clasa a VIII-a amintește cu zgârcenie de politica de consolidare a statului de la sfârșitul secolului al XIV-lea, în doar patru rânduri. (Editura *Humanitas*, 2000, pag. 52).

Și totuși, Vlaicu Vodă ar fi un bun exemplu pentru orice copil al secolului al XXI-lea dacă s-ar ține cont de rolul istoriei de a prezenta modele de viață. Situația internă și internațională obligă la acțiune pentru ca țărișoara dintre Carpați și Dunăre să nu fie zdrobită de vecinul catolic (Ungaria) și de noua putere balcanică (Statul Otoman). Chiar dacă domnul argeșean se pare că avea o constituție firavă, el a reacționat militar la orice pericol. Regele Ungariei, Ludovic de Anjou, ducea o politică expansionistă spre Balcani și Cetatea Vidinului era considerată o poziție-cheie. Vladislav Vodă nu putea să permită instalarea unei noi baze în flancul sudic al țării. Alianța cu Sracimir, întărită și prin căsătoria Anei, sora domnitorului, cu dinastul bulgar și nesupunerea vasalică l-au determinat pe regele Ludovic să ordone un atac în clește în 1368. Voievodul muntean s-a dovedit a fi un strateg genial. A amplasat de-a lungul Dunării detașamente mobile de arcași care au respins orice invazie dinspre Vidin. Oștirea transilvăneană, pătrunsă pe la Pasul Buzău, era cea mai apropiată de Capitală. A primit riposta forțelor de sub comanda pârcălabului Dragomir și, într-o primă ciocnire, a avut succes. Succesul era însă o capcană. Vigilența a scăzut într-o regiune mlăștinoasă și împădurită (localizarea nu este posibilă din lipsa informațiilor), armata invadatoare a fost surprinsă și a suferit pierderi grele. Însuși voievodul Nicolae Lackly a murit în timpul încleștării.

- continuare în pagina 11 -

- urmare din pagina 10 -

Pasivitatea forțelor regale a permis probabil deplasarea unităților de rezervă în ajutorul pârcălabului. Eșecul din 1368 a dus la posibilitatea menținerii lui Sracimir pe tronul Vidinului până în 1396. Oștenii munteni au înfrânt și forțele otomane la sud de Dunăre (1367), dar lipsa de unitate a statelor balcanice a permis înaintarea spre fluviu. A fost prima confruntare dintr-un lung șir de bătălii provocate de ciocnirea celor două civilizații.

Vlaicu Vodă a dus o politică externă eficientă. S-a apropiat dinastic de țarul Serbiei, Ștefan Uroș, și de cel al Vidinului. Nu a neglijat nici alianța cu Dobrotici, despotul Dobrogei. Relațiile cu Bizanțul au fost probabil foarte bune după ce domnitorul Nicolae Alexandru întemeiase Mitropolia Ungro-Vlahiei (1359).

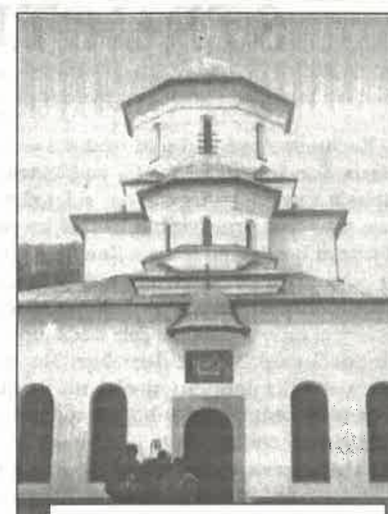
Opera internă a fost la fel de importantă. Cancelaria domnească a fost reorganizată și din 1368 datează primul document intern păstrat. S-a acordat o atenție deosebită administrației și vămilor. Fondurile obținute au permis echiparea oștirii pentru a putea respinge forțele superioare. Se importau arme de la arsenale cunoscute în epocă (Veneția) și comenzile erau impresionante, dar informațiile se refereau la epoca lui Radu I. Luxul curții domnești a fost menținut pentru ca prestigiul țării să nu fie atins.

Biserica a fost sprijinită intens atât din credință, cât și din dorința de a ridica un zid spiritual în calea catolicismului. Au apărut astfel mănăstirile Tismana și Cotmeana, centre culturale și religioase care au înfruntat veacurile. Ctitoria de la Vodița a dispărut sub vitregiile istoriei, fiind prea expusă.

Vlaicu Vodă a fost interesat în mod deosebit de încurajarea comerțului pentru a putea dispune de banii necesari pentru consolidarea statului. A emis pentru prima dată moneda, ceea ce sublinia independența țării. Nu este exclus ca argintul necesar baterii să fi fost obținut în urma intervențiilor împotriva turcilor și ungurilor. A emis mai multe tipuri de ducați, dinari și bani cu legende în slavonă sau latină, un excelent mijloc de propagandă politică. Noile piese au avut o largă răspândire și s-au bucurat de prețuirea negustorilor. Cererea de monedă a implicat și emiterea unor cantități importante pentru țara aflată la începuturi. Doar în rămășița de tezaur de la Scornicești (jud. Olt) s-au găsit 35 de piese de la Vladislav I. Monedele au depășit granițele țării. Tezaurul de la Igris (jud. Timiș) avea 29 de dinari din cele 31 de piese (93,5%). Spre nord au ajuns la Siret (jud. Suceava), unde au fost descoperiți 35 de ducați și chiar în Podolia (Ucraina). Descoperiri au fost făcute și în Bulgaria și în fosta Iugoslavie. Titlul argintului era bun – 875 la mie – și tezaurizarea confirmă calitatea. Regulile economiei afirmă că moneda proastă alungă de pe piață pe cea bună, care este depusă la loc sigur, pentru zile negre. Lista descoperirilor monetare prezentată de reputata specialistă Paraschiva Stancu (C.N. VI, 1990) demonstrează intensa circulație internă, piesele pătrunzând până în cele mai îndepărtate zone ale țării. Morții le aveau ca oboli pentru vămile cerului. Nu este exclus ca emisiunile Țării Românești să fi fost și o încercare de a limita pătrunderea masivă a pieselor sârbești și bulgărești. Dacă voievozii munteni doreau să preia întâietatea în lumea ortodoxă, forța economică trebuia consolidată. Politica a fost continuată de Radu I și îndeosebi de Mircea cel Bătrân.

Vlaicu Vodă, prin încurajarea comerțului, a contribuit în mod decisiv la dezvoltarea orașului Pitești, aflat la o intersecție de drumuri. Pe la 1380-1385 este amintit în izvoarele epocii sub denumirea de „Orașul Nou" (Nuwestad).

Destinul a vrut ca anul morții domnitorului să nu fie cunoscut cu exactitate (1377 sau 1378), dar misterul se adâncește în jurul mormântului. Nicolae Constantinescu opina că bogatul inventar funerar descoperit la Biserica Domnească din Curtea de Argeș (1920) ar aparține lui Vladislav I, dar alți cercetători (Dinu C. Giurescu) optează pentru Tismana (cu un semn de întrebare totuși), iar osemintele sunt considerate a fi ale fratelui, Radu I (1377-1384). Istoria încă mai are mistere.

Mânăstirea Tismana, ctitorie a lui Vladislav Vodă I.

Vlaicu Vodă s-a stins, iar pulberea uitării s-a așternut ușor și nemilos. Urmașii mai pot admira însă ctitoriile de la Tismana, de la Cotmeana, Biserica Domnească de la Curtea de Argeș. Și Mânăstirea *Negru Vodă* din Câmpulung trebuie să se fi bucurat de atenția fiului lui Nicolae Alexandru. Vizitatorii grăbiți de turbocapitalism pot studia și primele monede medievale bune dintr-o perioadă de avânt economic. Oare urmașii lor de astăzi vor putea relansa țara?

BIBLIOGRAFIE MINIMALĂ

Nicolae Constantinescu, *Vladislav I*, Ed. Militară, București, 1979

C.C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. 2, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976

****Călători străini despre Țările Române*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1968

Cercetări numismatice, vol. VI, București, 1990.

Prof. *IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU*,
***Colegiul Național* Alexandru Odobescu**

STRUCTURILE INFORMATIVE LA DATORIE

Regiunile Argeșului și Muscelului au o conotație aparte în istoria României. Aici se află emblemele statului muntean – capitala Curtea de Argeș – dar și leagănul unor personalități care și-au lăsat urme vizibile în politica țării. De aici au pornit făuritorii istoriei moderne a României, Brătienii, și tot de aici au pornit mai târziu, printre alții, I. Mihalache, A. Călinescu, mareșalul Antonescu și prof. Mihai Antonescu. Din punct de vedere al ordinii publice, cele două județe nu s-au confruntat niciodată cu probleme deosebite. Nu se aflau la graniță, nu aveau mulți minoritari și nici nu se puteau plânge că nu dispun de resurse, de la bogății naturale la dezvoltarea unor ramuri economice.

Izbucnirea celui de al doilea război mondial, la 1 septembrie 1939, prin atacarea Poloniei de către Germania, a avut repercusiuni atât asupra României, cât și asupra județelor Argeș și Muscel. În primul caz este vorba de tranzitarea teritoriului românesc de către tezaurul național polonez pentru a fi evacuat prin Constanța în Marea Britanie, precum și despre primirea unui mare număr de refugiați polonezi, în timp ce al doilea se referă la primirea ca oaspete și cazarea la castelul din Dragoslavele-Muscel a șefului statului polonez, mareșalul E. Smigly-Ridz. Pentru paza obiectivului a fost detașat un detașament de jandarmi și au fost instituite trei posturi de santinelă. După o scurtă perioadă de la sosirea mareșalului Smigly-Ridz, Comandamentul Corpului de Jandarmi (C.C.J.) a dorit să pună la conducerea detașamentului un ofițer eficient și competent care să cunoască și două limbi străine. În cele din urmă, după mai multe selecții, a fost ales slt. (r) H. Georgescu, care cunoștea limbile germană și franceză. Supravegherea efectuată asupra musafirilor, alături de mareșal aflându-se o suită din doi militari (col. S. Wenda și mr. J. Krezekoski) și doi civili (F. Wiazowski – valet personal și H. Kutnik – șofer), era riguroasă, orice dorință a polonezilor fiind supusă aprobării conducerii Corpului de Jandarmi. La 15 iulie 1940 Regimentul 2 Jandarmi „Bucegi" comunică la C.C.J. dorința mareșalului „ca să-l viziteze în fiecare zi câte o oră d-na Georgescu din comuna Dragoslavele, pentru a-i preda lecții de limbă franceză"[1], iar peste două săptămâni, la 29 iulie, răspunsul vine pozitiv, dar cu specificarea de „a se lua măsuri pentru supravegherea d-nei Georgescu, care va fi sfătuită să nu se preteze la nici un joc al Domnului Mareșal"[2]. Trebuie remarcat că d-na Georgescu era, după cum afirma un raport local, „o persoană onorabilă în etate de 50 de ani"[3]. Chiar și o dorință aparent banală, aceea de a picta, este raportată ierarhic, iar rezoluția C.C.J. prevedea că mareșalul „poate picta oricât, în curtea castelului"[4].

O dată cu venirea generalului Antonescu la putere (4 septembrie 1940), Corpul de Jandarmi se transformă în Inspectoratul General al Jandarmeriei (I.G.J.), Regimentul 2 Jandarmi „Bucegi" devine Inspectoratul de Jandarmi București, măsurile de pază și protecție de la Dragoslavele se întăresc, însă de regulă formula privind pe cei din castel era standard: „La Dragoslavele liniște. Ofițerii poloni nu au făcut plimbări și nici vizite nu au primit"[5]. Se pare că polonezii nu se simțeau bine în România și, fie de teama că ar putea să cadă în mâinile germanilor, fie nemulțumiți de regimul ce li se aplica, au hotărât să evadeze. În ziua de 18 decembrie 1940, la ora 18.00, Inspectoratul de Jandarmi București anunța la I.G.J. că „la orele 17.00 Comandantul Lagărului Dragoslavele confirma că Mareșalul Smigly și Colonelul Wenda au dispărut din lagăr azi-dimineață, fără a le da de urmă până în prezent"[6]. Câteva ore mai târziu o telegramă urgentă din Dragoslavele confirma că „cei doi ofițeri poloni dispăruți n-au fost prinși până în prezent"[7], ceea ce a atras furia generalului Antonescu. Imediat, generalul Topor, adjunctul comandantului Jandarmeriei, este trimis la fața locului pentru a ancheta evadarea celor trei polonezi, între timp descoperindu-se și lipsa șoferului Kutnik, și a identifica vinovații.

Pitești, vedere generală (începutul anilor '40 ai secolului XX).

Coabitarea dintre Jandarmerie și Mișcarea Legionară în timpul cât aceasta din urmă s-a aflat la conducerea țării (14 septembrie 1940 – 21 ianuarie 1941) nu a fost una lină și lipsită de probleme. Legionarii, mai ales cei intrați în mișcare cu speranța unor câștiguri materiale deosebite, provocau conflicte și comiteau abuzuri ce trebuia aplanate de jandarmi. În ultima zi a rebeliunii, 24 ianuarie 1941, Președinția Consiliului de Miniștri a transmis nota nr. 440/M către Marele Stat Major prin care a ordonat „să fie urgent arestați foștii prefecți legionari din județele Argeș, Muscel și Iași"[8], probabil zonele cu organizațiile cele mai puternice și membri numeroși. Într-o dare de seamă ulterioară privind activitatea Jandarmeriei, se evidenția contribuția la lupta antilegionară specificându-se: „Rebeliunea din 21-23 ianuarie 1941 a demonstrat că Siguranța Internă se bazează în mare parte pe aportul Jandarmeriei și a făcut dovada dezorganizării aparatului polițienesc la care s-a ajuns în urma reformelor puse în aplicare de regimul legionar"[9].

Activitatea informativă pe teritoriul rural era eficientă și se dovedea un barometru corect al stării de spirit a populației. În a doua jumătate a lunii februarie 1941, I.G.J. cunoștea, de pildă, „că muncitorii de la minele Godeni-Muscel și întreprinderile petroliere din regiunea Urlați-Prahova cer mărirea salariilor"[10] și propunea verificarea salariilor contractului colectiv de muncă și a producției realizate, pentru a putea fi soluționate aceste cereri. În luna martie 1941, agenții acoperiți ai Legiunii Muscel, plt. A. Tomescu și plt. Gh. Iorga, și-au desfășurat activitatea pe două direcții.

- continuare în pagina 13 -

- urmare din pagina 12 -

A fost cercetată posibila acțiune de reorganizare a nucleelor comuniste în întreprinderile din Godeni și Schitu Golești, în perioada 6-16 martie 1941, și apoi s-a urmărit, între 22 și 26 martie 1941, dacă legionarii din comunele Nămăești, Lerești și Bughea au pus la cale înființarea unei așa-zise „Echipe Mute", în scop de teroare și asasinate contra conducerii statului[11].

I.G.J. a emis la 14 aprilie 1941 ordinul de informații nr. 59 prin care se cerea legiunilor de jandarmi să verifice dacă „s-ar fi primit instrucțiuni de la Comitetul Central al Partidului Comunist din România, pentru a se iniția în fabrici și ateliere comitete de acțiune care să grupeze muncitorii și să le satisfacă revendicările profesionale"[12]. Atât comandantul Legiunii Muscel, mr. O. Ursuleanu, cât și cel al Legiunii Argeș, mr. Gh. Stroescu, au raportat, în urma cercetărilor, la 16 și respectiv 26 aprilie 1941, inexistența unor asemenea instrucțiuni în cele două județe.

Apropierea spectrului războiului producea la nivelul conducerii statului un interes mărit în ceea ce privea ordinea publică și, în special, asupra mișcării comuniste. I.G.J. revine cu un nou ordin de informații, nr. 73, privind comuniști care „au ordin de la Moscova pentru a porni o intensă activitate cu scopul de a revoluționa masele, speculând orice nemulțumire"[13] și cere o informare serioasă în această problemă. Legiunea Argeș raportează la 10 iunie 1941 că a identificat trei comuniști „care deși își au obârșia din județul Argeș, domiciliază în București"[14], iar „rudele și familiile lor se țin sub supraveghere"[15], în timp ce Legiunea Muscel, la 12 iunie 1941, comunica despre lipsa unor asemenea activități pe raza județului.

Ca fapt divers să notăm că pe 21 iulie 1941, ora 15.30, în parcul din fața Prefecturii județului Argeș din Pitești a avut loc o dublă dramă. Conform Buletinului informativ al Inspectoratului București, „s-a sinucis prin împușcare jandarmul serg. maj. Sârbu Ioan de la postul Costești, înainte împușcând-o pe d-ra Ioana Vârtiș din com. Costești"[16], cauza principală fiind gelozia care îl domina pe tânărul militar.

Tot în luna iunie I.G.J. este informat despre pagubele, distrugerile și victimele cauzate de inundațiile râurilor Argeș și Topolog. Județul Argeș a fost unul din cele mai afectate, în comunele limitrofe celor două râuri înregistrându-se 25 de victime umane, alături de 586 animale, 3204 păsări de curte, 94 stupi de albine și un eleșteu cu pește distrus; din punct de vedere agricol au avut de suferit 9556 ha. Semănături, 6150 kg porumb, 4482 m steri de lemne, 58 m3 scânduri de stejar și un ha de vie, alte pagube fiind 260 case distruse, 183 avariate, 28 magazii, 148 grajduri, 4 piue, 15 joagăre, 31 mori de apă, 14 pluguri, 90000 bucăți de cărămidă, 3 linuri de stors struguri, 53 vase diferite și 13 căruțe, toate luate de ape[17]. De asemenea, au fost afectate căile de comunicații, rețeaua telefonică, parțial scoasă din funcțiune, iar 112 poduri au devenit inutilizabile[18]. În Muscel, efectele produse de revărsarea râului Argeș au fost mai reduse, fiind constatate distrugerea liniei ferate între Clucereasa și Schitu Golești, ruperea podului de la Mihăești și pagube mari la căile de comunicații.[18]

Începutul ostilităților a dus, cum era și firesc, la reținerea persoanelor cunoscute pentru activitatea lor subversivă, fie de stânga, fie de dreapta. În perioada 1 iulie – 15 august 1941 în Argeș au fost arestați trei comuniști: C. Frâncu, lucrător din Greblești (la el descoperindu-se și broșuri intitulate „Proletari din toate țările uniți-vă", precum și mai multe numere din ziarele „Ecoul" și „Criza"), I. Căpățână, cizmar din Olanu, și Gh. Nicolae, tot cizmar, din Costești Vâlsan[19]. Legiunea Muscel a reținut, în aceeași perioadă, patru comuniști și 215 legionari. Comuniștii erau croitorul R. Vochin din Rădești, cazangiul C. Manda din Stâlpeni, cizmarul Gh. Mitriță din Davidești și zidarul T. Cristenco din Stănești, în timp ce la legionari lista este deschisă de prof. P. Vălimăreanu din Călinești, iar printre cei arestați se aflau 18 preoți, 6 ingineri, 21 învățători, 31 muncitori, 17 agricultori ș.a.m.d.[20] Nu numai legionarii, dar și simbolurile pe care le foloseau aceștia au devenit subiect de cercetare. Generalul Em. Leoveanu, șeful Direcției Generale a Poliției, a ordonat la 31 iulie 1941 cercetarea tuturor firmelor cu numele „Biruința", „Biruitorii", „Cuibul". Culorile în care sunt vopsite (verde, cu gratii etc.), dar și „cine sunt proprietarii și ce vederi [politice – n.a.] au"[21]. Peste o lună și jumătate, la 16 septembrie 1941, Inspectoratul Regional de Poliție Bucegi raportează că pe raza sa nu se află asemenea firme, dar „la Pitești a fost un singur caz, și anume magazinul de parfumerie al lui A. Lăzărescu din str. Șerban Vodă care la început avea firma «La cuibul nostru»în fond verde, iar în ultimul timp o schimbase cu «Axa» scrisă tot pe fond verde"[22]. Problema a rămas de urmărit în continuare și peste un an, la 1 octombrie 1942, D.G.P. era informată că „pe raza polițiilor Pitești și Câmpulung Muscel n-au fost asemenea cazuri"[23] de magazine sau firme cu titluri subversive sau vopsite în verde.

În încheiere putem afirma că în perioada prezentată ordinea publică din Argeș și Muscel, deși nu s-a confruntat cu probleme deosebite, a fost ținută sub control de organele abilitate, Poliția în orașe și Jandarmeria în mediul rural. Bine informate, judicios organizate, cu acțiuni eficiente în domeniu, cele două instituții au reprezentat un pilon de bază al siguranței naționale a României, încă de la începutul epocii moderne și până în acest atât de fierbinte prezent.

NOTE

1. Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), fond IGJ, dosar 22/1940, f. 8
2. Ibidem, f. 11
3. Ibidem, f. 8
4. Ibidem, f. 9
5. Ibidem, f. 98
6. ANIC, fond IGJ, dosar 23/1940, f. 16
7. ANIC, fond IGJ, dosar 22/1940, f. 117
8. ANIC, fond PCM, dosar 71/1941, f. 5
9. ANIC, fond PCM, dosar 77/1940, f. 12
10. ANIC, fond IGJ, dosar 83/1941, f. 32
11. ANIC, fond IRJ, dosar 30/1940, f. 68
12. Ibidem, f. 101
13. Ibidem, f. 125
14. Ibidem, f. 125
15. Ibidem, f. 125
16. ANIC, fond IGJ, dosar 43/1941, f. 172
17. ANIC, fond IGJ, dosar 83/1941, f. 134
18. Ibidem, f. 134
19. Ibidem, f. 137
20. ANIC, fond IRJ, dosar 30/1940, f. 234+235
21. Ibidem, f. 245+246
22. ANIC, fond DGP, dosar 79/1941, f. 3
23. Ibidem, f. 29
24. Ibidem, f. 139.

Prof. MIHAELA ORJANU,
Arhivele Militare Române

GENERALUL AVIATOR

Unul dintre fiii de seamă ai comunei Ştefăneşti-Argeş, unde s-a născut la 1 septembrie 1892, precum şi ai municipiului Piteşti, unde mai târziu a locuit, a fost generalul aviator Constantin Argeşanu. El a văzut lumina zilei în casa lui Emanoil Popescu, magaziner în Staţia C.F.R. din Piteşti, care a fost căsătorit cu Zamfira Popescu.

Şcoala primară a început-o în satul natal, ca apoi s-o continue la Piteşti, unde a urmat şi cursurile Liceului *I.C. Brătianu*. După acestea, la 1 octombrie 1911, îmbrăţişând cariera militară, a devenit elev al Şcolii de ofiţeri pentru infanterie. Peste un an, în urma unui concurs, a fost trimis în armata germană, unde, după o scurtă perioadă de acomodare, a devenit Junker în Şcoala Militară din Metz şi Potsdam, pe care a terminat-o la 1 octombrie 1913. După o practică de aproape un an în Batalionul 11 Pionieri din München, a sosit în ţară, primind gradul de sublocotenent. A fost repartizat la Batalionul V Pionieri, cu care a luat parte la cea dintâi campanie a primului război mondial. Având comanda Secţiei I Poduri Uşoare, a fost însărcinat cu alcătuirea şi distrugerea mai multor poduri, printre care şi cel de pe Argeş.

Un ofiţer de nădejde

În urma ordinului Grupului Apărării Dunării a fost detaşat ca adjunct tehnic pe lângă maiorul Mercier din Misiunea militară franceză, alături de care a executat proiectul de apărare a portului şi localităţii Brăila, dovedind şi cu această ocazie că este un ofiţer de nădejde. Apoi, în anul 1917, tot cu o unitate de pionieri, a luptat până la încheierea armistiţiului cu Puterile Centrale. În urma acestuia, cpt. Argeşanu, care vorbea limbile germană şi franceză, a fost ataşat Companiei de Jandarmi Argeş, unde a adus servicii reale unităţii şi populaţiei. Cu multă energie şi bine educat, demn şi stăpânit de mândria ostăşească, în noua funcţie a apărat interesele serviciului şi ale populaţiei în faţa autorităţilor străine. În mai toate împrejurările a fost primul care a protestat împotriva nedreptăţilor săvârşite de diverse comandamente de ocupaţie. Deşi a fost o misiune grea, a încercat să se achite corespunzător, ajutându-i mai ales pe sătenii secătuiţi de obligaţiile impuse de cei care ne ocupaseră ţara.

După cea de-a doua mobilizare, în calitate de comandant al Companiei Pionieri, a luat parte cu unitatea sa la ofensiva de pe Tisa. O dată cu terminarea războiului a fost detaşat să conducă organizarea serviciului poştal în zonele Cluj şi Oradea, achitându-se cu multă pricepere de noile îndatoriri.

Cult, capabil şi inteligent, în anul 1920 era comandantul Companiei I Elevi a Şcolii Militare de Geniu, ca în anul 1922 să fie el însuşi elev al Şcolii Speciale de Geniu, unde s-a clasat al treilea între 21 de căpitani. Înaintat la gradul de maior în mod excepţional, a fost numit comandantul Batalionului I Pionieri de Munte, funcţie în care a dovedit frumoase cunoştinţe şi pricepere. Trebuie menţionat că de pe atunci au apărut şi primele lucrări literare pentru care avea să dovedească multă pasiune, ce s-a dezvoltat în paralel cu dorinţa de a deveni pilot militar.

Hotărât să zboare

În anul 1925, în urma absolvirii unei şcoli speciale, a primit brevetul de observator aerian, legându-se pentru totdeauna de aviaţie, fiindu-i apoi oferită funcţia de director de studii la Centrul de Instrucţie al Aeronauticii. Înalt şi cu o constituţie atletică, posesor al unei vaste pregătiri militare, a avut o adevărată înclinaţie pentru literatură şi muzică. Deşi blând din fire şi modest, a fost un foarte hotărât militar, iubit de şefi şi de camarazi, pe care a ştiut să-i respecte. Cu toate că a fost foarte ocupat pe linie profesională, el a reuşit de fiecare dată să-şi menţină antrenamentul de zbor. Însă captivat de noua sa specialitate din anul 1927, după multe insistenţe şi renunţând la o trimitere în Franţa, i s-a aprobat să urmeze cursurile Şcolii de pilotaj. Acolo a putut dovedi că pentru calităţile sale sufleteşti şi fizice zborul chiar era o adevărată plăcere. Deşi a ajuns cu o lună mai târziu la cursuri, datorită pasiunii pentru zbor şi-a însuşit cu repeziciune tehnica pilotajului, fiind şeful uneia dintre cele mai numeroase promoţii de piloţi militari ai vechii noastre aeronautici. Cum era normal, având brevetul de pilot, grad şi pregătire, din anul 1928 a fost numit comandant al Grupului I Aviaţie din Iaşi, una dintre cele mai de seamă unităţi pe care le avea aeronautica românească, funcţie pe care a deţinut-o până în anul 1937, ceea ce a reprezentat un caz unic la noi. De remarcat că încă de pe atunci, când era foarte ocupat cu pregătirile piloţilor, au apărut şi primele sale scrieri despre aviaţie şi aviatori.

General de escadră

În anul 1937 a fost mutat la Comandamentul Forţelor Aeriene Militare, unde, ca urmare a vastei experienţe, s-a ocupat cu o seamă de studii militare, fiind apoi şeful infrastructurii şi domeniilor de studii din Aeronautică. Constantin Argeşanu a fost cel care a creat o densă reţea de aeroporturi şi terenuri de zbor în România, iar ca zburător a luat parte la raidurile organizate în Turcia şi Iugoslavia.

Specializat tot mai mult pentru diverse funcţii în Ministerul Aerului, s-a achitat cu multă răspundere, iar la 1 august 1939, deci în preajma declanşării celui de-al doilea război mondial, a fost trimis în Germania ca preşedinte al Comisiei de Recepţie pentru avioanele pe care aviaţia militară le achiziţiona. Apoi, abia sosit din Germania, i s-a încredinţat Comanda Aero a Litoralului Mării Negre, la 6 iunie 1940 primind gradul

- continuare în pagina 15 -

CONSTANTIN ARGEŞANU

- urmare din pagina 14 -

de general de escadră. În situaţia tragică a evacuării Basarabiei şi Bucovinei de Nord, pe lângă o putere de muncă excepţională a dovedit multă experienţă şi pricepere. Iubit de subalterni şi stimat de şefi, s-a dovedit a fi fost un mare comandant. *„M-am legat aşa de mult sufleteşte de generalul Argeşanu* – scria generalul Tătăreanu, comandantul grupului I Armată, în dosarul acestuia, aflat în Arhivele militare – *încât aş dori să conlucrez cu el în orice împrejurare, cât de grea ar fi. Merită a i se da orice însărcinare şi comandă de mare încredere."*

De la 1 iunie 1940 şi până la 15 februarie 1941 a îndeplinit delicata funcţie de şef al secţiei de legătură cu Misiunea Aeriană Germană în România, contribuind la organizarea primirii şi cazării trupelor germane, la organizarea lucrărilor de colaborare pentru instrucţia aviaţiei noastre după canoanele acestora etc. De toate acestea s-a achitat în mod lăudabil, obţinând mulţumiri în scris din partea generalului comandant al Misiunii germane. Nu mult după aceasta, primind ordin să pregătească un studiu cu privire la capacitatea aviaţiei de informaţie, în care era specialist, a ajuns la concluzia că nu eram pregătiţi de război şi mai ales pentru unul în est, lipsindu-ne mijloacele necesare unui război de durată. Pentru aceasta, în 14 iulie 1941, deci cu şapte zile înainte de a se ordona trecerea peste Prut, în urma I.D. nr. 174 special, a fost îndepărtat din armată ca defetist.

Ctitorul avionului multifuncţional Fiesler

Însă problemele prin care trecea România în perioada celui de-al doilea război mondial nu puteau lăsa deoparte o asemenea capacitate. Începând cu anul 1942, generalul în rezervă Constantin Argeşanu a fost numit îndrumător militar la Fabrica I.C.A.R. din Bucureşti, organizând activitatea de reparaţii ale avioanelor necesare frontului. Însă contribuţia sa cea mai de seamă a fost fabricarea în acea mică unitate a avionului multifuncţional de tip *Fiesler*, realizat în peste 100 de exemplare. A însemnat într-adevăr enorm pentru economia noastră de atunci, pe timp de război.

La 11 octombrie 1944 a fost reintegrat în cadrele active, având misiunea de a reorganiza unităţile de aviaţie, a organizat reţeaua de transporturi aeriene în vederea ajutorării populaţiei lovite greu de războiul din Moldova, s-a ocupat de reglementarea activităţii pe aerodromurile noastre în condiţiile când sovieticii se purtau ca nişte adevăraţi ocupanţi etc. Apoi, până la terminarea războiului, a fost numit inspector al Industriei Aeronautice, unde, cu deosebit tact, a reuşit să păstreze armonia deteriorată de noul suflu revoluţionar în toate unităţile de producţie, unde a ajuns să lucreze chiar şi la încadrările personalului muncitor. A rezolvat multe dintre conflictele de muncă, fiind deseori solicitat de muncitori să-i sprijine în revendicările lor. Constantin Argeşanu este acela care a adus secţia de reductoare de la I.A.R. Braşov într-o fabricuţă din Câmpulung Muscel, fixându-i încă de pe atunci viitorul industrial – ARO de azi – şi ar fi bine ca măcar muscelenii să reţină acest lucru.

Fiind membru al Societăţii Scriitorilor Români, în 1945 i s-au încredinţat direcţia şi conducerea revistei *Zburătorii României*, organ de presă al Ministerului Aerului.

Un aviator scriitor

Dar ofiţerul caracterizat pe linie profesională, începând cu anul 1924 şi până în 1940, numai cu „foarte bine" a fost şi unul dintre puţinii scriitori din aviaţia română. Dintre lucrările sale amintim: *Cântecele tavernei*, volum de versuri publicat în 1922, *Grădinile Gihanei*, versuri (1936), *Drumuri albastre*, proză (1937), *Ţambalul lui Chiran*, proză (1948), *Pilot fără noroc*, lucrare apărută în 1957, când era chiar secretarul Uniunii Scriitorilor din România.

Când am afirmat că generalul Constantin Argeşanu este unul dintre puţinii aviatori scriitori am făcut-o cu părere de rău. Aceasta pentru că, oricât de curios ar fi, aşa cum au mai pomenit şi alţii, majoritatea aviatorilor sunt, prin forţa împrejurărilor, poeţi, dar despre aviaţie s-a scris destul de puţin la noi. Probabil că aceşti visători îşi topesc romantismul poetic în inegalabilele plăceri ale zborului, iar muritorii de rând rămân să spere în continuare că vor afla până la urmă ceva din această substanţă preţioasă care, după cum se spune, se numeşte „psihologia zborului". Deşi schiţele din culegerea *Pilot fără noroc* nu fac parte din literatura aşa-zisă psihologică, scria revista *Aripile Patriei* nr. 9/1957, ele reuşesc totuşi să transmită cititorului întreaga gamă de senzaţii şi sentimente prin care trece un zburător şi să facă înţeleasă atracţia miraculoasă pe care o exercită asupra sufletelor tinere sirena aeriană.

Există în aceste schiţe, pe lângă o fabulaţie propriu-zisă, purtătoare de umor, o aureolă de poezie care nu numai că sugerează atmosfera, dar depăşeşte zona povestirii respective, căpătând o semnificaţie valabilă pentru toţi aviatorii, pentru toate generaţiile.

Aproape toate schiţele au scurte digresiuni meditative şi nostalgice, precum şi episoade de pastel aero-terestru în care îşi dau, senine, mâna tinereţea şi moartea.

Publicarea de către Constantin Argeşanu a volumului *Pilot fără noroc* a fost un prilej de mare bucurie pentru toţi cei care au aşteptat şi aşteaptă cu nesaţ să pătrundă în această tainică lume a aviaţiei, cât şi pentru cei cărora le place să se ştie cunoscuţi. De aceea nu ar fi rău dacă s-ar republica, într-o ediţie completă şi cât mai curând.

Prof. TUDOR VASILE

Șansă și neșansă în istoria românilor

Deseori, oamenii împart întâmplările din viața lor în funcție de noroc sau de ghinion, de șansă sau de neșansă. Nu demult, un filozof afirma că istoria românilor este una a neșanselor, a nereușitelor, prin neșansă înțelegând atât context internațional defavorabil, cât și ineficiență în modul de a fi și de a acționa al românilor. Așadar, să privim în trecut și să constatăm ce rol au jucat neșansa și șansa în istoria noastră.

A fost o șansă că dacii, considerați strămoși ai românilor, au intrat în contact cu romanii și apoi au fost cuceriți și romanizați de aceștia. Astfel, civilizația romană superioară a influențat decisiv și pozitiv teritoriul locuit astăzi de români. A urmat, însă, neșansa migrațiilor, a mileniului întunecat (sec. III - XIII), când populația romanizată de la nordul Dunării a fost împiedicată să se dezvolte, astfel că în timp ce Occidentul Europei prospera pe plan economic (migrațiile încetează aici în secolul al VIII-lea), Orientul era permanent confruntat cu atacurile pustiitoare ale hoardelor migratoare, viața economică, „motorul vieții politice", fiind aproape inexistentă.

În sfârșit, încetează migrațiile! Valahii prind puteri, însă au de suferit consecințele unei noi neșanse: marile puteri medievale sunt interesate de spațiul românesc și îl dispută ca atare. Ungaria, Polonia, Imperiul otoman, Imperiul habsburgic. Câte nume, atâtea stăpâniri! Când un stat mic este influențat sau cucerit de o mare putere, neșansa nu constă în stăpânirea străină respectivă, ci în faptul că cel care cucerește nu impune o civilizație superioară, care să transforme neșansa dominației străine într-o șansă a progresului impus de puterea cuceritoare.

La jumătatea secolului al XVI-lea, Țările Române erau sub suzeranitatea Imperiului otoman. Pentru Țara Românească și Moldova – Transilvania trece la sfârșitul secolului al XVII-lea sub dominația Imperiului habsburgic – dublă neșansă, concretizată atât în plata atâtor obligații financiare și materiale impuse de Poartă, cât și în domniile fanariote, secolul al XVIII-lea putând fi caracterizat drept secolul neșansei Principatelor. Este secolul în care țăranii „rumâni" sunt exploatați crâncen de domnii fanarioți (greci, bulgari și chiar români), de boierii pământeni, de arendașii evrei și armeni, de preoții corupți. Țăranii, baza socială a Principatelor, sunt sărăciți de războaie, de impozite și taxe, de ciumă, de holeră. Câtă neșansă pentru munteni și moldoveni: locuiesc într-o țară pe care toți călătorii străini o laudă pentru frumusețe și bogăție, dar în care sărăcia, mizeria și deznădejdea sunt întâlnite pretutindeni.

Secolul XIX îi găsește pe români într-o grea situație: sub dominația a trei imperii (austriac – pentru Transilvania, otoman și rus – pentru Principate), sărăciți și exploatați crâncen și lipsiți total de drepturi politice. Neșansă care a generat o altă neșansă: mentalitatea învinsului, a resemnatului, mentalitate care-i caracterizează pe majoritatea românilor, care, pasivi și neîncrezători, acceptă toate nedreptățile, sperând că poate mâine o vor duce mai bine.

Am ajuns în secolul al XIX-lea, de la jumătatea căruia șansa a început să surâdă românilor, boierilor patrioți și intelectualilor școliți la universitățile din Occident, patrioți care de la revoluțiile de la 1848 acționează pentru ca societatea românească să iasă din amorțeala economică, socială și politică, să prospere. Este secolul șansei românilor, când tot ceea ce urmăresc oamenii politici se realizează pas cu pas: statul român, prin Unirea Principatelor; prinț străin și Constituție democratică, însoțite de o modernizare tot mai puternică a întregii societăți. Mai mult, a fost înlăturată o istorică neșansă, dominația rusă și apoi cea otomană, obținerea independenței reprezentând și un moment în care țăranul român are șansa să lupte pentru o cauză pe care până atunci nu o mai întâlnise: pentru independența statului în care trăiește, stat care, în loc să-l exploateze, îl protejează și care de acum îi va crea condițiile necesare unei vieți normale.

Șansa evoluției pozitive a avut ca moment culminant Marea Unire, când românii se regăsesc în același stat, după o existență milenară în dominație străină, sărăcie și exploatare. A fost momentul, din prima jumătate a secolului al XX-lea, când România a cunoscut maxima dezvoltare pe plan economic, social, cultural sau politic, când românii, foștii resemnați, au dovedit că atunci când pot beneficia de șansa normalității se pot situa printre cei mai buni.

Însă șansa a surâs atât de puțin timp românilor! A urmat al doilea război mondial, care a adus cu sine comunismul, impus românilor de tancurile sovietice. A fost neșansa secolului al XX-lea, când – pentru a câta oară? – românii au reintrat în iad, reîntorcându-se la sărăcie, exploatare și mizerie, cât și la – vai! – mentalitatea conform căreia „capul plecat sabia nu-l taie". Câtă neșansă din cauza comunismului: românii au fost terorizați, sărăciți, umiliți și uciși, nu în timpul unor războaie, ca în trecut, ci pe timp de pace, teroarea fiind exercitată chiar de către stat, cel care ar fi trebuit să-și protejeze cetățenii!

Totuși, secolul al XX-lea s-a încheiat cu șansa oferită de revoluțiile din 1989 și de prăbușirea comunismului, când, din nou, românii au fost obligați – spunea un cinic – să redevină liberi. Șansa libertății, a democrației și a economiei de piață a fost și este oferită românilor care – încă – nu știu cum să o folosească, tranziția postdecembristă făcându-i pe mulți să regrete neșansa comunismului (avea dreptate cinicul menționat mai sus?).

Secolul XXI a debutat cu șansa libertății și a democrației, iar apoi și cu cea oferită de schimbarea concepției strategice a NATO privind Balcanii, atentatele de la 11 septembrie 2001 plasând România în calea intereselor americane. Este o nouă șansă de care românii vor putea beneficia și cu ajutorul căreia comunismul, sărăcia și resemnarea vor putea deveni – și prin integrarea în Europa civilizată – coșmaruri pe care România va avea norocul să le evite pe viitor.

Prof. ROBERT ZIDARU,
Școala Nr. 14, Pitești

CAROL AL II-LEA AL ROMÂNIEI
și distrugerea principiilor dinastice

Reînhumarea osemintelor fostului suveran al României Carol al II-lea a readus în atenția noastră faptele acestuia, atât ca rege, cât și ca prinț autoexilat. De dragul unei femei, care avea să-l însoțească până la sfârșitul vieții sale, și-a părăsit familia, a uitat, „temporar", ce-i drept, de datoriile sale față de țară, de respectul față de familia sa și a scandalizat Europa.

Iată că după cincizeci de ani Carol încheie pacea cu poporul pe care l-a condus, cu clasa politică și – de ce nu? – cu istoria. Și-a recăpătat locul în galeria conducătorilor României moderne, a primit onorurile unui suveran și, cel mai important lucru, a reușit să o impună pe „Duduca" în conștiința românilor ca soția sa legitimă.

Carol al II-lea a fost și a rămas o personalitate controversată, controversele începând încă din vremea când era principe moștenitor. A început să se implice direct în unele activități politice, dar tentativele au eșuat.

Potrivit Constituției din 1923, moștenitorul tronului, de la vârsta de 18 ani, poate face parte din Senat, dar drept de vot avea doar la vârsta de 25 ani. În Constituție nu erau precizări clare privind atribuțiile politice ale principelui moștenitor; îndeplinea mai multe funcții onorifice, lua parte alături de suveran la anumite manifestări publice, venea în contact cu realitățile statului pe care urma să-l conducă, era inspector general al Armatei. Aceste funcții nu-l mulțumeau pe Carol și a căutat să intervină activ în viața politică, fiind hotărât să acționeze pentru creșterea rolului Monarhiei în viața de stat. Își exprimase în repetate rânduri opinia că trebuie făcută „curățenie la palat" pentru a înlătura influența nefastă a lui Barbu Știrbey și a reginei Maria, dar mai ales de „a elibera" Coroana de sub „dominația" lui Ionel Brătianu.[1]

La aceste probleme se adăugau cele personale. Neînțelegerile cu soția sa Elena îi creau lui Carol o stare de agitație și nervozitate care-l făcea tot mai greu de suportat la curte.

În februarie 1925 avea să o cunoască pe Elena Lupescu, care deveni marea pasiune pentru Carol. Dacă la început toți au considerat-o o nouă și banală cucerire a lui Carol, cu timpul a devenit o uriașă pasiune. În anul 1925, după mărturiile reginei Maria, principele arăta foarte schimbat, în sensul că se comporta ciudat, părând că-și abandonează orice preocupare pentru viața publică, unica sa obsesie numindu-se acum Elena Lupescu. Efectul acestei femei asupra lui Carol păr:ea miraculos, fiind, se pare, singura femeie care-l înțelegea și care îi anticipa dorințele.

La sfârșitul anului 1925, lucrurile se complică. Carol trimite din Veneția o scrisoare regelui Ferdinand prin care, pe un ton patetic, îl încredința că cea mai mare dorință a sa era aceea de a renunța definitiv la toate prerogativele princiare și de a începe o nouă viață ca a unui simplu particular: „Sire, vă rog ca prin această declarațiune să primiți ca să renunț la toate drepturile mele de Principe Moștenitor al României. Conform Statutului Familiei Regale, rog pe Maiestatea Voastră de a-și da înalta Sa aprobare asupra acestei hotărâri irevocabile... prin aceasta declar că nu voi avea nici o pretenție asupra drepturilor mele la care am renunțat de bună voie și mă angajez pentru liniștea tuturor să nu mă întorc în țară timp de 10 ani fără a fi chemat de cei în drept și fără autorizația Suveranului".[2] În ziua de 31 decembrie, Consiliul de Coroană prezidat de regele Ferdinand a luat act de această renunțare.

Poziția lui Carol avea o semnificație deosebită. Ura „neîmpăcată... de apaș" nutrită de Carol împotriva lui Ionel Brătianu căpătase treptat caracter politic.[3] Momentul declanșării conflictului dintre Carol și I.I.C. Brătianu pare a fi, după aprecierea lui Nicolae Iorga, primăvara anului 1925, când, profitând de îmbolnăvirea regelui Ferdinand, Carol și-a arogat atitudinea de „stăpân" față de miniștri, ceea ce a stârnit nemulțumirea șefului liberal. În cadrul Consiliului de Coroană șefii partidelor politice au arătat regelui că actul ce se pune la cale va aduce grave tulburări în viața statului. De exemplu, Ion Mihalache insistă să nu se vorbească lucruri și să se facă demersuri pe lângă prinț pentru revenirea asupra hotărârii.

Iuliu Maniu a precizat în legătură cu această situație: „Dreptul de a decide în primul rând asupra chestiunilor dinastice și asupra membrilor ei aparține regelui... cu

- continuare în pagina 18 -

- urmare din pag. 17 -

toate acestea îmi permit de a exprima părerea că ar fi bine ca înainte de a accepta renunțarea să se facă un demers solemn și oficial pe lângă prinț ca să revie asupra acestei renunțări și până la venirea răspunsului să se suspende ședința Consiliului de Coroană".[4] Dar un rol important pare să fi revenit lui Ionel Brătianu, care a încercat și în cele din urmă a reușit să-l convingă pe regele Ferdinand că principele Carol nu este capabil să-și asume în viitor responsabilitatea Coroanei României. Brătianu era conștient de faptul că, în situația în care Carol ar reveni în țară, el nu va accepta „tutela" liberalilor, ba din contră, va încerca să îi țină în frâu pe liberali, iar el, Carol, să se impună ca un factor hotărâtor în viața politică. O asemenea situație nu îi convenea lui Brătianu și a făcut în așa fel încât să grăbească lucrurile pentru a rezolva această problemă așa cum dorea.

După Consiliul de Coroană „lărgit" în vederea elaborării proiectelor de lege care urmau să fie supuse aprobării Corpurilor legiuitoare a avut loc la Sinaia un consiliu „intim" la care au participat mai vechii miniștri liberali, la care s-au adăugat I.I.C. Brătianu, regina Maria, patriarhul Miron Cristea. În cadrul acestui consiliu s-a hotărât ca principele Mihai, în vârstă de 4 ani, să fie proclamat moștenitor al tronului, iar în virtutea Constituției de la 1923, potrivit articolului 83, s-a acceptat ideea creării unei regențe pentru eventualitatea că noul principe moștenitor ar fi fost chemat la tron înainte de majorat.[5]

În lucrările acestor consilii nu s-a ținut cont de faptul că scrisoarea de renunțare a prințului Carol, spre a avea valabilitatea legală, trebuia să fie autentificată de un ministru al țării, fie în străinătate, sau cel puțin de un notar public din localitatea respectivă.[6]

La 4 ianuarie 1926, Parlamentul României va ratifica două legi: una prevedea renunțarea definitivă a principelui Carol, iar cealaltă stabilea condițiile de căsătorie a principilor. În ceea ce privește reacția opiniei publice românești, „ștergerea" lui Carol din linia de succesiune a dinastiei de Hohenzollern a reprezentat mai mult decât o surpriză. Este adevărat că mulți dintre oameni îl considerau un „superficial și ușuratic", însă constituirea unei regențe în România îi îngrijora mai ales pe aceia care se gândeau la realizarea Marii Uniri de la care trecuseră numai opt ani și se temeau de faptul că România nu putea să-și permită o experiență de guvernare care era foarte riscantă.

Declanșarea crizei dinastice a dus la frământări politice, partidele din Opoziție (îndeosebi Partidul Țărănesc și Partidul Național) acuzau Guvernul liberal, în mod deosebit pe Ionel Brătianu, că l-a silit pe Carol să semneze scrisoarea de renunțare. Iuliu Maniu, într-o convorbire avută cu Constantin Argetoianu, arăta că pentru rezolvarea crizei dinastice nu există decât soluțiile: prințul Carol, regina Maria, proclamarea Republicii. Ba mai mult, Maniu declara că nu poate vedea soluția cu un rege minor și o regență ca definitivă.[7] Tot Argetoianu îl caracteriza pe Maniu ca trecând prin patru faze: „A fost carlist de la 4 ianuarie la noiembrie 1928, regentist din noiembrie 1928 până la 6 iunie 1930, din nou carlist iunie 1930 până în decembrie 1932 și anticarlist din ianuarie 1933 înainte".[8]

Pentru ca hotărârea din 4 ianuarie 1926 să rămână definitivă s-au luat măsuri pentru „a înfrâna" nemulțumirile poporului. Ionel Brătianu a luat cele mai severe măsuri de represiune, instituind cenzura și declarând că actul de la 4 ianuarie nu mai trebuie discutat, este „o chestiune închisă" și orice încercare de discuție „se socotește ca un atentat la siguranța statului".

Pentru România, factorul determinant al istoriei a fost, între anii 1925 și 1930, problema prințului Carol, iar între 1930 și 1940 problema regelui Carol.

Aceste atitudini și orientări fățișe sau marcante au făcut ca principele Carol să nu rămână izolat. Instalat la Neuilly, el este vizitat de diferiți oameni politici români, de ofițeri în misiune sau ziariști. La 2 februarie 1926, Carol a adresat o scrisoare patriarhului Miron Cristea, prin care cerea partidelor politice să nu provoace dificultăți regelui pe tema actului său de renunțare la tron.[9]

Imagine din cadrul ceremoniei de reînhumare a osemintelor fostului suveran Carol al II-lea.

Referindu-se la această scrisoare, Miron Cristea preciza în însemnările sale: „În 2 Faur 1926 îmi scrie prințul Carol o epistolă, lungă, frumoasă în care declară că din propria lui voie a făcut acel pas și dă sfaturi de supunere în jurul regelui în interesul țării. Când am citit-o mi-am zis: «De ce nu ți-ai dat ție însuți aceste frumoase sfaturi?»"[10]

Evoluția vieții politice a arătat că actul de la 4 ianuarie a marcat o serioasă „dereglare" în mecanismul de conducere a țării, punând într-o situație delicată însuși „instituția monarhică". Acest act a provocat „frământări" în viața politică, a determinat importante regrupări de forțe care s-au „răsfrânt" asupra evoluției regimului politic din România.

După cum preciza Constantin Argetoianu, criza dinastică „a devenit peste noapte pivotul politicii românești". Oamenii politici și partidele politice au fost supuși unei noi clarificări și socotiți apți sau inapți pentru guvernare, după cum puteau fi bănuiți sau nu că ar favoriza o eventuală revenire a prințului.

După 4 ianuarie 1926, viața politică românească avea să fie confruntată cu o nouă problemă, aceea privind succesiunea la tron; această problemă a dus la intensificarea disputelor politice; bineînțeles, acestea variau în funcție de interesul fiecărui grup.

- continuare în pagina 19 -

- urmare din pagina 18 -

Revenirea pe tronul României, 6-8 iunie 1930, avea să schimbe definitiv principiile vieții politice românești. Personalitatea foarte puternică și dorința de putere l-au determinat pe Carol să folosească banul public în interes propriu, încetățenind în conducerea statului principiul folosirii funcției în interesul buzunarului și al afacerilor personale. În jurul Elenei Lupescu s-a constituit un grup de interese format din oameni politici, militari, industriași care aveau ca scop îmbogățirea de pe urma bunăvoinței regale.

NOTE

[1] REGINA MARIA, *Povestea vieții mele*, Editura *Eminescu*, București, 1991, p. 88

[2] Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita A.N.I.C.), fond Casa Regală, Carol Caraiman, dos. 5/1927, f. 7

[3] CONSTANTIN ARGETOIANU, *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. VII, ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura *Machiavelli*, București, 1997, p. 67

[4] M.I. COSTIAN, *Regele Carol al II-lea și partidele politice*, București, 1933, p. 15

[5] ANGELA BANCIU, *Rolul Constituției din 1923 în constituirea unității naționale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 78

[6] M.I. COSTIAN, op. cit., p. 24

[7] CONSTANTIN ARGETOIANU, op. cit., p. 57

[8] Ibidem, p. 62

[9] Acte și corespondență relative la renunțările la tron ale fostului principe moștenitor, București, 1926, p. 1

[10] ELIE MIRON CRISTEA, *Însemnări personale*, în ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Contribuții istorice privind perioada 1918-1939, Sibiu, 1987, p. 245.

Prof. VICTOR RĂZVAN MARTIN, Arhivele Militare Române

Un mare istoric argeșean – prof. dr. ION HURDUBEȚIU

În panteonul culturii și istoriei românești, alături de personalități marcante ale istoriografiei noastre se înscrie și numele profesorului doctor în istorie Ion Hurdubețiu.

Vede lumina zilei în satul Pirostea, fostul județ Târnava-Mare, astăzi Stejerișul, comuna Iacobeni, județul Sibiu, la 13 martie 1909. Cursurile primare le urmează în satul natal, iar pe cele medii și liceale la liceele *Timotei Cipariu* din Dumbrăveni și *Coriolan Brediceanu* din Lugoj. Studiile universitare le face la Facultatea de Istorie din cadrul Universității București, având ca profesori titani ai științei istorice românești, ca N. Iorga, C.C. Giurescu, P.P. Panaitescu ș.a. La absolvire obține diploma de licență cu mențiunea „magna cum laude".

În urma unui concurs susținut în februarie 1935 și promovat cu nota 8,92, își alege catedra vacantă de istorie de la Liceul *Dinicu Golescu* din Câmpulung Muscel. Din acel moment orașul îl adoptă, iar Ion Hurdubețiu îl va cinsti prin prestația sa ca dascăl și prin activitatea științifică desfășurată.

Paralel cu activitatea didactică va deține funcții importante în instituții culturale și științifice, ca aceea de director al Căminului Cultural din județul Muscel în perioada 1939-1948, președinte al Societății de Științe Istorice – Filiala Câmpulung, 1961-1971, șef al secției de istorie din cadrul Universității Populare a orașului Câmpulung Muscel.

Remarcat pentru marea sa erudiție nu numai în domeniul istoriei, în anul 1941 Ion Hurdubețiu primește o bursă Humboldt care-i dă posibilitatea să efectueze studii doctorale la Universitatea din Breslau – Germania.

Teza de doctorat cu titlul *Germanii despre originea românilor*, susținută în anul 1943 și notată cu calificativul „sehr gut", va fi tipărită în limba germană în 500 de exemplare.

Inițial, tânărului doctor în istorie i se recunoaște titlul obținut la Breslau, ca, o dată cu înființarea Comisiei Superioare de Diplome, acesta să-i fie contestat. Urmează o perioadă foarte lungă de demersuri și zbateri pentru recunoașterea titlului de doctor obținut în Germania, care se soldează cu un eșec. La finele carierei didactice se înscrie în țară la examen pentru obținerea titlului de doctor în istorie. Teza va avea același subiect ca prima, cu deosebirea că perioada de studiu este mai amplă – 1750-1970. În iunie 1973, la doi ani după pensionare, susține cea de-a doua dizertație al cărei îndrumător științific a fost C.C. Giurescu. Și aceasta a fost tipărită, tot în limba germană, la Editura *Kriterion*, în anul 1977.

În întreaga carieră didactică și mai târziu, ca pensionar, a studiat intens în biblioteci de prestigiu din țară și din străinătate și a desfășurat o bogată activitate publicistică. Aceasta s-a concretizat prin apariția a 49 de studii și articole în reviste de specialitate ca *Analele de istorie*, *Studii și articole de istorie*, *Revista de istorie*, *Magazin istoric* etc. și a patru cărți, dintre care cea mai importantă este *Istoria Suediei*, la care a lucrat mai bine de 15 ani.

Pentru toată această prodigioasă activitate didactică și științifică, urbea care l-a adoptat îl va recompensa cu diplome și medalii și cu titlul de „Cetățean de onoare al orașului Câmpulung Muscel".

Se stinge din viață în ziua de 15 mai 1995, la 86 de ani, și este înmormântat în cimitirul Bisericii *Flămânda* din Câmpulung.

Student RUDI RĂZVAN

Restituiri

Proiect finanțat de M.T.S. prin A.S.P.A.T. și A.I.T.
Apare sub egida Facultății de Istorie-Muzeologie și a Arhivelor Militare Pitești
Editor - Centrul Cultural Pitești

Redacția: Pitești, str. Craiovei, bl. G1, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești
e-mail: cultcentre@yahoo.com
tel./fax: 0248/632411
ISSN: 1583-5863
Tiparul executat la SC TipNaste SRL

Originile Goleștilor

Printre cele mai vechi familii românești se situează Goleștii, care au fost mereu lângă domnitorii Țării Românești pentru a-i sprijini în diversele acțiuni. Intrați în relații de rudenie cu unii dintre voievozi, s-au dovedit dregători și oameni de arme destoinici, animați de sentimentul dragostei de neam și țară, ctitori de instituții de cultură și învățământ, promotori ai iluminismului românesc, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea.[1]

Originea Goleștilor, ca și în cazul altor vechi familii românești, este, desigur, mult mai îndepărtată decât o atestă documentele. Numele de familie Golescu, ca mai toate numele cu asemenea terminație, apare în istorie la începutul secolului al XVII-lea, mai exact în anul 1623.[2]

Primul din acest neam cunoscut în istorie a fost Baldovin Pârcălabul, decedat în anul 1525.

Unii cercetători consideră originea lor mai veche cu un secol, comună cu cea a Craioveștilor, familie de boieri din dreapta Oltului, deținătoare pentru multe secole a dregătoriei de Craiova în Țara Românească.[3]

Există mențiuni documentare care atestă descendența Goleștilor din Craiovești. Una dintre acestea datează din anul 1589, din timpul domniei lui Mihnea Turcitul, „când s-a zidit Mânăstirea Vieroșul de boierii din Golești, care au fost din Craiovești".[4]

În scrierile rămase în manuscris, ale lui Ștefan Grecianu, publicate ulterior, la capitolul despre Basarabi, acest document este reprodus în întregime, însoțit de concluzia autorului: „Așadar, documentul acesta ne spune absolut clar că boierii din Golești au fost din Craiovești, adică dintre Basarabii din dreapta Oltului".[5]

Mai multe ocine „de baștină" ale Goleștilor, odinioară în presiunea Basarabilor, ca de altfel și unele nume existente și repetate în ambele familii ale Goleștilor și Craioveștilor constituie alte dovezi de legătură. Pe de altă parte, ca și Craioveștii, Goleștii au intrat în legătură de rudenie cu voievozii țării prin căsătorii.[6]

Baldovin Pârcălabul, primul boier din Golești cunoscut în istorie, este menționat într-un document din 1525, prin care domnitorul Radu de la Afumați întorcea Mariei, soția lui Baldovin, și fiului său Ivașcu stăpânirea asupra satelor Golești, Mărăcineni și Vieroși.

Așa cum atestă un document din 26 august 1526, văduva lui Baldovin Pârcălabul s-a călugărit după ce și-a împărțit averea urmașilor săi, adică lui Ivașcu, celor două fiice, Calea și Velica, și nepoatei sale Maria.[7]

În anul 1557 este confirmată documentar posesiunea clucerului Radu, succesor al lui Baldovin, fără însă a se preciza gradul de rudenie.

Fost vistier, apoi mare clucer, Radu din Golești a avut un rol de seamă în istoria Țării Românești.

Pentru faptele lor de arme și devotată credință domnitorului țării, boierii din Golești au fost răsplătiți cu danii și dregătorii. Vistierului Radu din Golești i s-au dăruit satele Poienari, Chiăiani și Căpățâneni de către Radu Paisie. Aceste danii au fost întărite ulterior de către Pătrașcu cel Bun.

Fiul lui Radu din Golești, Ivașcu, căsătorit, prima dată cu fiica lui Radu de la Afumați, ajunge primul sfetnic al domnului Alexandru al II-lea, apoi al fiului acestuia, Mihnea Turcitul.[8]

Fiii lui Albu și Ivașcu nu au avut urmași, o strănepoată a Neacșei, sora celor doi, pe nume Vișa din Golești, s-a căsătorit cu Stroe Leurdeanu. Unul dintre fiii acestui mare și cunoscut muntean, Matei, a luat numele de Golescu.[9]

Fiul lui Matei, Radu Golescu, a fost comis și ispravnic de Câmpulung, apoi postelnic, ager și mare vornic sub domnia lui Ștefan Brâncoveanu, mare logofăt în timpul domniei lui Ștefan Cantacuzino.

Opoziția sa față de primii domni fanarioți s-a soldat cu confiscarea unei părți însemnate din avere.

Abia în anul 1768 Alexandru Ghica redă moștenitorilor spătarului Radu Golescu averea confiscată.[10]

Una dintre fiicele lui Radu Golescu, Ana, s-a căsătorit cu Nicolae Știrbei, cu care a avut un fiu pe nume Radu. Acesta a ajuns mare dregător. Dintre cei trei fii ai săi s-au distins în istoria țării iluștrii cărturari și patrioți care au fost Gheorghe și Constantin Golescu.[11]

Dinicu Golescu.
Grafică de **Romulus Constantinescu.**

NOTE

[1] ANASTASIE IORDACHE – *Goleștii, locul și rolul lor în istoria României*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 7

[2] Ibidem

[3] ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU – *Bănia în Țara Românească*, Ed. Științifică, București, 1965

[4] ANASTASIE IORDACHE – operă citată

[5] PAUL ȘTEFAN GRECIANU – *Genealogiile documentare ale familiilor boierești*

[6] ANASTASIE IORDACHE – operă citată

[7] Ibidem

[8] Ibidem

[9] NERVA HODOȘ – Introducere la lucrarea lui C. Golescu *Însemnare a călătoriei mele făcută în 1824, 1825 și 1826*, București, 1910

[10] ANASTASIE IORDACHE – operă citată

[11] NERVA HODOȘ – operă citată.

Prof. GABRIEL MIELCESCU,
prof. VIOREL DRUGĂU,
Grupul Școlar
de Industrializarea
Lemnului Pitești